

ΠΑΠΥΡΟΙ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ : ΚΛΗΜΗ ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝ-
 ΝΗΤΟΥ «Ο ΑΠΟΛΛΩΝΙΟΣ» . . . . . *Μελέτη*
 ΚΩΣΤΑ ΜΙΣΑΗΛΙΔΗ, ΑΠΟ ΤΑ «ΕΡΕΙ-
 ΠΙΑ».—«Η ΠΡΟΣΕΥΧΗ ΜΟΥ» . . . . .
 ΑΝΤΩΝΗ ΑΚΡΟΘΑΛΑΣΣΙΤΗ, «ΦΥΛΛΑΤΗΣ
 ΛΕΥΚΑΣ».—«ΗΣΚΙΩΜΕΝΕΣ ΑΓΑΠΕΣ».
 MAURICE MAETERLINCK, «ΤΟ ΜΕΤΡΗ-
 ΜΑ ΤΗΣ ΩΡΑΣ», ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ Α. Α.
 ΤΩΝΗ ΧΡΙΣΤΙΔΗ, «ΝΙΝΟΥΛΑ» . . . . .
 Μ. ΚΑΛΟΓΝΩΜΟΥ, «ΡΟΔΟΠΗ», ΤΡΑ-
 ΓΩΔΙΑ Ν. ΠΟΡΙΩΤΟΥ, ΑΘΗΝΗΣΙ ΤΥ-
 ΠΟΙΣ ΕΣΤΙΑΣ (ΜΕΛΕΤΗ) . . . . .
 ΑΡΜΕΝΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ, ΜΠΕΔΡΟΣ ΤΟΥ-
 ΡΙΑΝ, «ΜΙΚΡΗ ΛΙΜΝΗ», ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ
 ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ Μ. Φ. . . . .
 ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ: ΒΑΣ. ΗΛΙΑΔΗ, «ΣΠΙΘΕΣ»
 ΥΠΟ Μ. Κ. . . . .
 ΡΩΣΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ, «ΠΕΤΡΟΣ ΜΙΤΑΡ»
 ΤΟΛΣΤΟΝ, ΥΠΟ Ν. Κ. . . . .
 Η «ΑΓΩΓΗ» ΥΠΟ Μ. Κ. . . . .
 Η ΨΥΧΙΚΗ ΔΥΝΑΜΗ ΥΠΟ Μ. Κ. . . . .
 ΤΟ ΦΕΣΙ, ΥΠΟ Φ. Ρ. . . . .
 ΧΩΡΙΣ ΥΠΟΤΙΤΛΟ . . . . .
 ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ . . . . .
 ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ . . . . .

ΜΗΝΙΑΙΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΑΙ
 ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
 ΠΟΛΗ

ΧΡΟΝΟΣ ΠΡΩΤΟΣ.—ΑΡΙΘΜ.
 ΤΡΙΤΟΣ. — ΑΠΡΙΛΙΟΣ
 1914

Ο ΑΠΟΛΛΩΝΙΟΣ

Ὁ ἀποσπερίτης γυάλισε πὰ στῶν νερῶν τὴν ὄψη
κι ἡ λίμνη ποὺ λαγάρισε στοῦ ἀναβρετοῦ τὸν πόθο,
κλώνια γερτὰ καθρέφτιζε, ποὺ λίγιζε τὸ ἀγέρι.

Κι ὡς ἀνεδοκατέβαινε τῶν ἤσκιων τὸ κοπάδι
πὰ σῆναν ἤσκιο κλώνιασε τὸ νεραϊδίσιο πλάσμα
καὶ στὴ δροσιὰ τῶν νέων ἀνθιῶν πρόβαλε στὸ φεγγάρι.

Τώρα γερτὸς ποὺ κοίτεσαι μὲς τῶν ἀνθιῶν τὸ μύρο
κι ἡ σκέψη σου λιχνίζεσαι στὸ ζέφυρο, ἀκριβέ μου,
ὁ λόγος της κρήνης ἀχός, παλιάς κκι μακρισιμένος,
μέσα σὲ κήπους φεγγαριοῦ τοὺς ὕπνους σου ξομπλιάζει.

Στοῦ δάσου τᾶρωμα σκυφτὸ κοιμᾶται τὸ φεγγάρι,
ποὺ σὲ ἕνειρα χρυσόγνημα, σύθροο συρτὸ συνήχα,
ἐνφ τὸ χρόνο κράταγαν ραφωδικὰ τζιτζίκια.
Λὲς κι οἱ ἤσκιοι του οἱ πολύπτυχοι τριδιπλα κρύβουν μῦρα.

Κι εὐώδιαζαν οἱ φλαμουριὲς τὴν κρυσταλένιαν ὄψη,
μὰ τὸ νερό, ποὺ ἀνάβρυζε στοῦ λεονταριοῦ τὸ στόμα
παράστησε τὴν ἀνθηση τοῦ κρίνου ὡς ὀρχηστρίδα,
ποὺ οἱ θάναται του εἰκονικοὶ πλατυὰ στεφάνια ἀνοίγαν.

καὶ σιγαλοπερπάτητη κατέβαινε ἡ Σελήνη,
μὲς στὸν πολύπτυχο σκοπό, ποὺ ἄρωμα κλειοῦν οἱ δίπλες,
νὰ πάη σιὰ βύθη τῶν νερῶν γιὰ νὰ μαζέψη τ' ἄστρα.

Κι ὁ λόγος τῆς ὀφλοίσβινος τοῦ ἐβόμβει σὰ μελίσει,
σέρνοντας μοσκοβόλημα ἀπὸ τὰ λειμονάνθια.

Μιά παρουσία σιμωντινὴ καὶ τόσο μακρυσμένη.

Τὸ εὐώδιο φεγγαρόχυμα τώρα θὰ ἐκρουσταλώθῃ
κι ὡς νὰ ποτίστη τὸ χαμὸ τῶν γιασουμιῶν καὶ κρίνων,
ἢ ἀνθινη σάρκα ἢ νυφικὴ ποὺ σταλαγμένη ἐρρίγει,
στὸν κόρφο ἐκράτα τὸ σκοπὸ, ποὺ τ' ἄστρα ἐμοσκοδόλα.

Κάτου ἀπ' τὸ βάρος τῶν μαλλιῶν, μαβιοὺς ποὺ ἄφηναν ἤσκιους,
στὴν ἡρεμία τοῦ ὄνειρου στὸν ὄχτο ἐκαθρεφτίστη
καὶ μοσκοβόλημα κιτριῶν καὶ λειμονιῶν ἐδιάβη.

— Στίς Σφίγγες ποὺ σὲ ἀπάντεχαν, ξεδουαλιστὴ τοῦ ὄνειρου,
οἱ ἤσκιοι θὰ ρίξαν τὸ αἶνιγμα, ποὺ ἀφοῦ κρουστὰ τὸ πλέξαν
στὰ χεῖλη τὰ σαρκαστικά, τὸ ἐπρότειναν ἀγνάντι
πρὸς τὰ νερά, ποὺ ἐδρόσιζαν τὰ στόματα τῶν γρύφων.

— Ποιὸς τῶπε κι ἀπαντέχατε τὸ δειλινὸ διαβάτη
νὰ βρεῖ τὸ νόημα τὸ παλιὸ στὸ νηραντὸ λουλούδι ;

Τώρα μέσα στοὺς ὕπνους του ρόδα τρυγᾷ καὶ κρίνα
ὅμως ἀγριόκρινα ἂν κρεμοῦν τὰ πέτρινά σας χεῖλη,
τὰ φιλιὰ τοῦ ἡλίου πίνοντας ἄλικά βγάζουν ρόδα,
ποὺ πεταλούδες βύζαιναν σὰ μόσκιζε ἢ ψυχὴ τους.

Η ΠΡΟΣΕΥΧΗ ΜΟΥ

Κι ἔγυρα στοὺς Βωμοὺς τοὺς γκρεμισμένους
νὰ πῶ τὴν προσευχή μου,
καὶ στοὺς Θεοὺς — ὦϊμέ — τοὺς ξεχασμένους
νὰ ὑψώσω τὴ ψυχὴ μου.

*
* *

Ἄπ' ὅ,τι ἀμαρτωλὸ μὲ τριγυρίζει
τίς ἀλυσίδες σπάνω,
καὶ πάλλευκη ἢ ψυχὴ μου φτερουγίζει
στὸν Ὀλυμπον ἀπάνω.

Κι ἀθρῶποι σκλάβοι ἂν ἔρθουν καὶ μοῦ ποῦνε
πῶς οἱ Θεοὶ μου, οἱ παλιοὶ κι οἱ ξεχασμένοι,
ἀπ' τὴ λησμονησιά τους δὲ θ' ἀναστηθοῦνε
θριαμβικά, στὴ χώρα τὴ θλιμμένη,

*
* *

Ἐγὼ στὸ Θυσιαστήριο θὰ σιμῶσω
μὲ τὴ στερνὴ φωτιὰ στὰ χέρια,
καὶ τὴν τρανὴ Θυσία μου θὰ ὑψώσω
στὸν Ὀλυμπο ψηλά, ψηλά στ' ἀστέρια.

*
* *

Ν' ἀναγαλλιάσῃ ἢ Πλάσι, νὰ βουίξῃ
τὸ κῆμα τοῦ Μεγάλου Ὀκεανοῦ·
στὸ πῖθ βαθυὸ προσκύνημα νὰ σμίξῃ
ὁ πόθος τῆς καρδιάς μου καὶ τοῦ Νοῦ.

ΦΥΛΛΑ ΤΗΣ ΛΕΥΚΑΣ

ΗΣΚΙΩΜΕΝΕΣ ΑΓΑΠΕΣ

Ἀφιερωμένο στή μητέρα μου.

Ἦρθε καὶ στάθηκε στήν παλιά ξύλινη ταράτσα τοῦ σπιτιοῦ τους, στὸ λιμανάκι καθὼς τόλγε, ποῦ ἦταν θεμελιωμένη μέσα στ' ἄβαθα νερὰ τῆς ἀκρογιαλιάς, ἐκεῖ ποῦ τελείωνε ὁ παράλιος κῆπος τοῦ σπιτιοῦ, γιὰ ν' ἀπεισῆ τὸν κόλπο καὶ τὸν ἥλιο ποῦ χανῶταν πίσω ἀπ' τοὺς λόφους. Τὰ νερὰ ἄρχιζαν λίγο λίγο νὰ σκοτεινιάζουν. Στ' ἀντικρινὰ χωριὰ χτισμένα ἀπάνω στὶς ἀνηφοριῆς ἔλαμπαν οἱ τελευταῖες ἀντηλιές καὶ τὰ κυπαρίσσια τῶν νεκροταφείων ἀνέβαζαν τόλδισιο κατάμαυρο κορμί τους, πρὸς τὸν ἀσύννεφο οὐρανό. Ἀπ' τὸ πρωὶ ποῦ εἶχε γυρίσει στὸ Φανάρι, μιὰ ἀνησυχία ἀνακατωμένη μὲ μιὰ δειλία ἀφάνταστη τὸν κρατοῦσε. Δυὸ χρόνια εἶχε νὰ κατεβῆ στὸ μητρικό του σπίτι, ἐκεῖ στὰ στενά καὶ ἀνηφορικά σοκάκια τοῦ χωριοῦ του, ὅπου εἶχε ζήσει τὰ παιδικὰ του χρόνια. Στάθηκε ἀκουμπισμένος στὰ κάγκελα τῆς ταράτσας μερικὰ λεπτά, ἔπειτα συμμαζώξε τὸ μαῦρο του ράσο ποῦ τέσσερα χρόνια τώρα τὸ φοροῦσε καὶ ἀπὸ παιδί ἦταν τ' ὄνειρό του καὶ ξαπλώθηκε ἀπάνω στή μακρὰ πολυθρόνα. Τὰ ξανθιά του μαλλιά τότε πλούσια καὶ γυάλιστρα ἀπὸ τὴν εἰκοσιδύχρονη του νεότη, χύθησαν ἀπάνω στὸ ἀκουμπιστήρι ἀνεμισμένα ἀπὸ τὸ ἑλαφρὸ ἀεράκι καὶ τὰ γαλανά του μάτια βυθίστηκαν ἀόριστα στὸ διάπλατον οὐρανό. Ἀφότου εἶχε τελειώσει τὶς χρονικὲς του ἔξετάσεις, μέρες εἶχε πολεμήσει μὲ τὴν νοσταλγικὴ ἐπιθυμία, ποῦ δυνάμωνε μέσα του, νὰ γυρίσῃ στὰ καλύτερομύστρωτα ἐκεῖνα σοκάκια, μέρες εἶχε προσπαθήσει νὰ βαστάξῃ τὴν ὑπόσχεση ποῦ εἶχε δώσει στὸν ἑαυτὸ του. Εἶχε ὄνειρευτῆ νὰ μὴ γυρίσῃ πιά στὸ Φανάρι, πρὶν ὀλίγελα τελείωσῃ τὶς σπουδὲς του, πρὶν χειροτονηθῆ **διάκονος**, ὅταν θάφηνε πιά τὸ φτωχικὸ κοσμικὸ του ὄνομα Διαμάντης καὶ θὰ ἔπαιρνε κανένα ἀπὸ τὰ πανηγυρικά καὶ μεγαλόσπερα ἐκεῖνα ὀνόματα Σπυρίδης, Γερβάσιος, Ἱερόθεος καὶ τὰ παρόμοια, ποῦ τόσο τὰ εἶχε ζουλέψει καὶ λαχταρήσει. Τότε δὲν θὰ ἦταν κίνδυνος νὰ δειλιάσῃ ἢ νὰ ὀπισθοχωρήσῃ σὲ καμμιά στιγμὴ ἀδυναμίας. Γι' αὐτὸ αἰσθάνθηκε νὰ τρέμουν τὰ πόδια του, ὅταν τὸ πρωὶ ἐκεῖνο κατέβηκε τὸν λόφο τῆς Χάλκης, ὅπου ἦταν χτισμένη ἡ Σχολὴ του καὶ μπῆκε στὸ πολυφορτωμένο βαπόρι γιὰ νὰ κατέβῃ στήν Πόλη. Καθισμένος στήν πρῶμη πολλὴ ὥρα ἀτένιζε τὸ σχολεῖο ἐκεῖνο σὰ φωλιὰ ἀσφαλισμένη, ποῦ μέσα ἐκεῖ κλειστός καὶ ἀναπαυμένος μακρὰ ἀπ' τοὺς κινδύνους, ἀνοίγε τὴν ψυχὴ του σὲ μιὰν ἀπέραντη ἀφοσίωση καὶ ἐγκαρτέρηση.

Ὅταν κατέβηκε στὸ γεφύρι ἢ χερὰ του, γιὰ τὴν θάβλεπε τὴ μητέρα του καὶ τ' ἀγαπημένα του τὰ μέρη, γέμισε τὴν καρδιά του καὶ τὸν ἔκαμε νὰ λησιμονήσῃ τὶς σκέψεις του. Ἐμπῆκε σ' ἓνα στενὸ καῖκι ὀλοκαίνουργο καὶ ἐξεκίνησε. Ἡ κίτρινη σκιά τοῦ καϊκιοῦ καὶ ἡ ἰδική του ἢ μαύρη μὲ τὴν ὀμπρέλλα ἀνοικτὴ, ἄρχισαν νὰ τρέχουν ἀπάνω στὰ νερὰ τοῦ κόλπου.

Ἀχ! νὸ ἦταν δυνατὸ, νοσταλγοῦσε, αἰώνια ἔτσι νὰ ταξίδευε ἀπάνω σὲ ἡσυχὰ καὶ ἀτάραχα νερὰ μακρὰ ἀπὸ τὸν κόσμον καὶ ἀπὸ κάθε λιμάνι! Γρηγόρα ὅμως πέρασε κάτω ἀπ' τὸ παλιὸ γεφύρι, ποῦ ἀπάνω στὰ σκοτεινά γεφυρόσκαφα του καθῶταν οἱ γλάροι καὶ τὰ σπουργίτια καὶ ὁ φόβος καὶ ἡ δειλία τοῦ ξαναῆρθαν, ὅταν ὁ καίχτσιος βιαστικὸς νὰ τελειώσῃ τὸ ταξίδι ἄραξε μὲ τὸ γάντζο του ἀπαλὰ τὸ σανιδένιο του πλεουμένο στὴ σκιά τῆς ξύλινης ταράτσας τοῦ σπιτιοῦ τους. Ὁ Διαμάντης τότε πήδηξε ἔξω καὶ πετάχτηκε στήν ἀγκαλιὰ τῆς μητέρας του.

Ἔτσι λοιπὸν ἀπ' τὸ πρωὶ σὰν ποῦλι ξωρισμένο, ἐγυροῦσε μέσα στὸ παλιὸ φαναριώτικο σπίτι μὲ τὰ στενά παράθυρα τὰ προφυλαγμένα μὲ σιδερένια κάγκελα ἀπ' ἔξω, καὶ τώρα ποῦ εἶχε βραδυάσει κουρασμένος καὶ ζαλισμένος κοίταξε τοὺς κοντινοὺς λόφους νὰ ἡσκιῶνουν. Οἱ μαῦνες καὶ οἱ βάρκες μὲ φουσκωμένα πανιά ἀνεβοκατέβαιναν σχίζοντας μὲ ἀφρὸ τὸ κῦμα. Ἐνας γλῆκος κρότος κλικ-κλάκ ἐρχῶταν ἀπὸ τὸ χειροκίνητο βαροῦλο ἑνὸς βρικοῦ ποῦ ξεφόρτωνε σιμὰ στήν παραλία. Τότες μιὰ τύψη τῆς συνειδήσεως ἀνέβηκε στήν ψυχὴ τοῦ Διαμάντη. Εἶχε ὑποχωρήσει στήν ἀδυναμία τῆς καρδιάς του ἐκεῖνος, ποῦ προορισμὸ του εἶχε βαλμένο νὰ νικήσῃ κάθε σκέψη ἀδύνατη. Τώρα εἶχε πιά λεπτομερῆ γνώση τοῦ σκοποῦ τῆς ζωῆς του, εἶχε νοιώσει βαθυὰ τὴ διαφορὰ, ποῦ τὸν χωρίζε ἀπ' τοὺς ἄλλους καὶ τὴν ὑψηλὴ θέση, ποῦ φύλαγε στὸν ἑαυτὸ του.

Σοβαρὸς καὶ μελαγχολικὸς ἀπὸ φυσικὸ του μὲ τὴν πρόοδο στὰ μαθήματα καὶ στὴ διδασκαλία εἶχε ποτίσει τὴν ψυχὴ του μέσα σ' ἐκεῖνες ὅλες τὶς ἀρχὲς τῆς καλογερικῆς ἐγκαρτερήσεως καὶ τῆς αὐτοθυσίας. Γι' αὐτὸ ἡ μετάνοια τῆς ψυχῆς του ἦταν βαθυὰ.

Γιὰ τὴν ἀφήσει τοὺς πευκοφυτεμένους λόφους, ὅπου ξαπλωμένος ὄνειρευῶταν ὑπερκόσμιες ἡδονὲς καὶ θαύματα αὐταπαρηγήσεως, ἐνῶ τὸ ἀπομνημεριατικὸ μελτέμι ἐχάηδενε τὰ ὀλόξανθα μαλλιά του; Γιατί, νὰ χωρίσῃ ἀπὸ τὴν αὐστηρὴ σχολὴ ἐκεῖνη μὲ τὸν ἡσυχὸ ναὸ τῆς, ὅπου μόνος ἐπροσευχῶταν, σὲ στιγμὲς ἀδυναμίας καὶ ἔπαιρνε ἀπὸ τὴν σιωπηλὴ ἐκείνη συνομιλία μὲ τὸ Δημιουργὸ τὴ δύναμη ν' ἀντιμετωπίσῃ κάθε δοκιμασία; Καὶ στὸ νοῦ του ἔρχονταν ἔπειτα ὅλη ἡ γαλάζια ἐκείνη θάλασσα ποῦ συνῶδενε τὸ καλοκαίρι μὲ τὸ ἡσυχὸ μουρμουριτιὸ τῆς καὶ τὸ χεῖμῶνα μὲ τὸ ἄγριό τῆς βογγητὸ τῆς ψυχῆς τους τὶς λαχτάρες. Ἄ! εἶχε πισοπατήσῃ σὰν ἀδύνατος δούλος.

Τὰ νερὰ εἶχαν σχεδὸν σκοτεινιάσει. Τὰ χτυπήματα τῶν ἐργατικῶν σκεπαριῶν στὸν ἀντικρινὸ ναύσταθμο εἶχαν πάψει ν' ἀκούωνται. Στὸν καϊκχανὰ τοῦ παλαιοῦ σπιτιοῦ μιὰ βάρκα τραβηγμένη ἀπάνω στὴ σκάρα

ἐφιλιῶταν μὲ τις ἄκρες τοῦ κύματος, ποῦ κυλιῶταν μιὰ μπρὸς μιὰ πίσω σὰ φίδι. Πάρα κάτω σ’ ἓνα οἰκόπεδο ἀπάνω σ’ ἓνα ἀναποδογυρισμένο καίκι ἓνας γλάρος ἔβλεπε μὲ ἀποθυμιὰ τὴ θάλασσα.

Τότες ὁ Διαμάντης μὲ τις πρῶτες σκιές τῆς νύχτας ἔνοιωσε τὸν ἑαυτό του δειλὸ καὶ φοβισμένο. Ἡ τύχη τῆς συνειδήσεώς του τὸν κατέλαβε ὀλόκληρο. Σηκώθηκε καὶ περπάτηξε ἀπάνω κάτω στὸ λιμανάκι νοσταλγῶντας μιὰ διάπυρη προσευχή, ποῦ σὰ φλόγα ν’ ἀνέβη στὰ ὕψη ξαλαφρώνοντας τὴ βαρηνμένη του ψυχὴ. Ὑστερα στάθηκε καὶ κοίταξε πάλι τὸν κόλπο, ποῦ σκοτεινίαζε.

Ἀπὸ μακρὰ ἀκουῶταν οἱ φωνές τῶν βαρκάρηδων καὶ τῶν καϊχτσήδων, ποῦ προσκαλοῦσαν τοὺς βραδυνοὺς ἐπιβάτες, ὅσοι ἤθελαν νὰ περάσουν ἀντίκρυ ἢ νὰ κατέβουν στὴν Πόλη. Διακρινῶταν καθαρὰ οἱ προσκλήσεις τους κι ὁ συναγωνισμὸς, ποῦ ἔπεφταν ποιὸς φθηνότερα νὰ προσφέρει τὴ δούλεψη του. Ὁ Διαμάντης τοὺς ἄκουε ἀόριστα, ὕστερα κίνησε, πέρασε τὸ λιμανάκι, μπῆκε στὸν παράλιο κῆπο, τὸν πέρασε κι ἐτοιμάσθηκε ν’ ἀνοίξη τὴν θύρα τοῦ σπιτιοῦ. Τῆ στιγμὴ ἐκείνη ἓνα παράθυρο ἀνοίχτηκε καὶ στὸ λυκόφως διάκρινε μιὰ νέα γυναικεία κεφαλή μὲ πλούσια μαλλιά. Ἔμεινε πετρωμένος. Ἦταν ἐκεῖνο ποῦ φοβῶταν, ἐκεῖνο ποῦ ἔτρεμε. Ἡ Μαγδαλένια, ἡ παιδικὴ φιλιναδά ἦταν ἀκόμα ἐκεῖ.

2

Ἀπὸ μικρὸς εἶχε ζήσει ἀνάμεσα στὰ καλντεριμόστρωτα σοκάκια τοῦ Φαναριοῦ μὲ τοὺς λίγους διαβάτες τοὺς περισσότερους παπάδες, ὁ θεὸς του ὁ Δεσπότης Σεβασμιώτατος Ἀγαθάγγελος Ἅγιος πρόην. . . . τὸν εἶχε συνηθίσει σὲ αὐστηρὴ καλογηρικὴ ζωὴ μὲ νηστείες δύσκολες καὶ μακρυνές προσευχές. Κάθε πρωὶ ὁ Διαμάντης ξυπνοῦσε ἀπὸ τὶς ψαλμωδιές τὸν Δεσπότη, ποῦ ρινοφωνοῦσε σὲ ὅλους τοὺς ἤχους διάφορα τροπάρια, κοντάκια ἀκόμη καὶ ιδιόμελα.

Νωρὶς εἶχε συνηθίσει σ’ ὅλη ἐκείνη τὴ πολύπλοκη κληρικὴ ἐθιμοταξία τοὺς διάφορους τύπους, τὶς ἐπισκέψεις, τὶς ὑποκλίσεις, ποῦ ἀντίλλαζαν ἀναμεταξύ τους οἱ διάφοροι δεσποτάδες, οἱ παπάδες, καὶ οἱ διάκοι. Τακτικὰ κάθε πρωινὸ ἔβλεπε νὰ ἔρχονται στὴ κάμαρα του θεοῦ του, στὸν ὄντα του καθὼς τὴν ἔλεγε, διάφορον βαθμῶν ἱερωμένοι, μητροπολίτες, προϊστάμενοι, οἰκονόμοι, διάκοι κλπ. ποῦ συνερχῶταν ἐκεῖ νὰ μιλήσουν γιὰ διάφορα ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα, διορισμοὺς, παύσεις, μεταθέσεις, συμπολίτευση ἢ ἀντιπολίτευση πρὸς τὸν Πατριάρχη. Οἱ ἐπισκέπτες ἐκαθῶταν στὸ φαρδὸ μιντέρι μαζεύοντας τὸ ἓνα πόδι ἀπάνω στὸ στρῶμα καὶ τὸ ἄλλο ἀκουμπῶντας κάτω στὸ πάτωμα. Τὴν ὥρα τῆς ὁμιλίας ἐκάπνιζαν τσιμποῦκι, ποῦ τοὺς πρόσφερε ὁ Σεβασμιώτατος Ἀγαθάγγελος. Μεταξύ τους ὀνομά-

ζονταν «Γέροντα» ἢ «Ἅγιοι Ἀδελφὲ» ἀναλόγως τὴ θέση τους. Ὁ Διαμάντης μὴ μπορῶντας νὰ καθίση στὴν κάμαρα μέσα καὶ ν’ ἀκούσῃ, τοὺς θαύμαζε, σιγὰ σιγὰ μὴν τὸν νοιώσουν, ἀπὸ τὴν κλειδαρότρυπα. Ἔτσι γλήγορα τὸ καλογηρικὸ περιβάλλον ὑποδοῦλωσε τὴν ψυχὴ του.

Ὑστερα γυρνώντας τοὺς δρόμους τοῦ Φαναριοῦ μὲ πόθο ἐστεκῶτον μπρὸς στὰ μαγαζιά τῶν ἱερογραφτάδων βλέποντας τους νὰ ράφτουν διαφόρων εἰδῶν ἄμφια, πετραχήλια, σάκκους, ὁμοφόρια, καὶ νὰ τὰ κεντοῦν μὲ τὸ χρυσάφι.

Μ’ αὐτὴ τὴν καθημερινὴ σχέση γνώριζε ἀλάθευτα καὶ μὲ τὰ ὀνόματα τους ὅλους τοὺς Μητροπολίτες, τοὺς δεσποτάδες, τὸ λόγο, ποῦ ὁ καθένας τους βρισκῶταν στὸ Φανάρι ἂν λ.χ. ζητοῦσαν νὰ διοριστοῦν σὲ ἐπαρχία, ἢ ἂν ἦταν ψηφισμένοι γιὰ νὰ διοριστοῦν, ἢ ὅτι ἄλλο. Ἦξερε τὸ σύγκροτο τὸν πρωτοσύγκροτο, τὸν ἐκκλησιάρχην, τοὺς ἀρχιμανδρίτες, ὅλους τοὺς παππάδες καὶ τοὺς διάκους μὲ τοὺς τίτλους καὶ τ’ ἀξιώματά τους. Ὡρες πολλὲς περνοῦσε ἀκόμα καὶ μέσα στὸν αὐλόγυρο τοῦ Πατριαρχείου, μιλώντας μὲ τοὺς γασαξήδες καὶ τοὺς εὐταξίες καὶ βλέποντας ἀπὸ τὶς διάφορες πόρτες νὰ μπαινοβγαίνουν οἱ συνοδικοὶ, οἱ σύμβουλοι καὶ οἱ ἄλλοι λογάδες τοῦ ἔθνους. Ἐκεῖ βρισκόμενος γνώριζε μὲ ἀκριβεία ἂν ὁ Πατριάρχης ἦταν τὴν ὥρα ἐκείνη στὸ γραφεῖο του ἢ ἂν *ἐφησύχαζε*, ποιὸς ἀρχιερέας ἦταν μέσα, ποιὸς εἶχε φύγει, ποιὸς ἔλειπε, ποιὸς ἀκόμα μέρες καὶ ὥρες καὶ σὲ ποιὲς αἰθουσες συνεδρίαζαν ἡ Σύνοδος καὶ τὰ Συμβούλια.

Ἀνέβαινε πολλὲς φορὲς τότε καὶ τὴν πλατυὰ μαρμαρίνη σκάλα τῆς Μεγάλης Πρωτοσυγκελίας κι ἔβλεπε τοὺς διαφόρους χριστιανούς, ποῦ περίμεναν ἐκεῖ νὰ ἰδοῦν τὸν Πανοσιολογιώτατο, ἔχοντας εἴτε διαζύγια νὰ βγάλουν, ἢ διατροφή νὰ γυρέψουν, ἢ νὰ πάρουν καὶ νὰ δώσουν μὲ τὶς διάφορες ἐφορίες, καὶ ἐπιτροπές ἢ τὶς ἀδελφότητες. Ἀπὸ κεῖ ἀπάνω συνήθως τὸν ἔδιωχναν οἱ κλητῆρες, γιατί θύμωναν οἱ δεσποτάδες, ποῦ τὸν ἔβλεπαν, καὶ μόνον σπάνια, ὅταν τύχαινε ὁ ἀρμόδιος εὐταξίας νὰ τοῦ χαριστῆ, γλυτροῦσε ὁ Διαμάντης ἀνάμεσα στὶς διάφορες σάλες, τοὺς διαδρόμους, τὶς σκάλες ἕως τὴ Μεγάλῃ Ἀρχidiaκονία, ἐκεῖ ποῦ ὁ Μέγας Ἀρχidiaκονος νέος ὁμορφος μὲ ὀλόξανθα μαλλιά μακρὰ καὶ γένεια σὰ μετάξι, ἔγραφε σκυμμένος μπρὸς σ’ ἓνα μαῦρο γραφεῖο εἰδῶν εἰδῶν ἐπίσημα ἔγραφα.

Ἀνείπωτη ὅμως ἦταν ἡ χαρὰ τοῦ Διαμάντη, ὅταν μέσα στὸν πατριαρχικὸ ναὸ τὶς Κυριακὲς καὶ τὶς γιορτὲς ἀνεβασμένος στὸ ἀψηλὸ βᾶθρο, ὅπου ἐστεκῶταν ὁ χορὸς ἔψελνε ὄρθιος φορεμένος μαῦρο ῥάσο μακρὺ, πλαί στὸν ἀριστερὸ δομέστιχο. Πολλὲς φορὲς καὶ καλαναρχοῦσε μόνος μὲ φωνὴ λεπτὴ καὶ μονότονη κι ὕστερα μὲ ἡδονὴ καὶ περηφάνεια ἄκουε τὸ λαμπαδάριο, τοὺς δομέστιχους, τοὺς ἄλλους καλανάρχους καὶ τὸ χορὸ ὀλόκληρο μὲ τερετίσματα καὶ μὲ μέλος νὰ ψέλνουν ἐκεῖνο ποῦ αὐτὸς καλανάρχησε. Ἐπήγαινε νωρὶς νωρὶς ἀπὸ τὶς ἀοχὲς τοῦ ὄρθρου γιὰ νὰ μὴ χάσῃ τὶς πρωινὲς ψαλμωδιές, τοὺς αἶνους, τὶς καταβασίες, τὰ κοντάκια, τὰ ἔξαποστειλάρια, κι ἡ καρδιά του γέμιζε ἀπὸ εὐφροσύνη, ὅταν ἀρχίζε πανη-

γυρικά ή δοξολογία ἐνῶ οἱ καιμπάνες χτυποῦσαν δυνατὰ διαλαλῶντας στὰ τέσσερα πέρατα τοῦ Φαναριοῦ πῶς ἄρχιζε ἡ λειτουργία.

Ἄντικρου του σ' ὅλη τὴν ἀκολουθία ὁ Διαμάντης ἔβλεπε μὲ ἔκστοση σεβασμιο τὸν Πατριάρχη ποῦ χοροστατοῦσε φορῶντας μακρὸ μεταξωτὸ μανδύα μὲ πλατυὲς χρυσὲς σειρὲς καὶ κρατῶντας μὲ περηφάνεια καὶ ἀγερωχία τὴ βαρύτιμή του πατερίτσα στὰ χέρια. Μπρὸς του, σὰν μπρὸς σὲ ἅγιο, ὁ πριμικήριος κρατοῦσε τὴν ἀναμμένη λαμπάδα κι ἀπ' τὸ θρόνο του, ποῦ ἦταν τοῦ Χρυσοστόμου ὁ θρόνος, καθὼς πολὺ καλὰ τὸ γνῶριζε ὁ Διαμάντης, ὁ Πατριάρχης εὐλογοῦσε τοὺς χριστιανούς. Ὁ καλανάρχος δὲν χόρταινε νὰ τὸν βλέπη καὶ νὰ ἀναθυμῆται τίς ὥρες, ποῦ τὸν ἔβλεπε πάλι μεγαλόπρεπο νὰ βγαίνει ἀπὸ τὸν ἑσπερινό, ἐνῶ πίσω του ἔτρεχαν ἄλλοι νὰ τοῦ δώσουν ἀναφορὲς κι ἄλλοι νὰ τοῦ φιλήσουν τὸ χέρι.

Ὑστερα ὁ Διαμάντης γυρνοῦσε τὰ μάτια στὰ πλαϊνὰ τοῦ Θρόνου στασιδία τὰ πιὸ χαμηλά, ἐκεῖ ποῦ ἑστεκῶταν ἡ δωδεκάδα, οἱ γέροι συνοδικοὶ μὲ τὰ μαῦρα ράσα καὶ τὰ μακρὰ ἐπανωκαλύμμαχα, καὶ ποῦ ἑσταυροκοπιῶταν συχνὰ μὲ σταυροὺς βαθνοὺς καὶ μὲ εὐλάβεια. Ὁ Διαμάντης τοὺς κοίταζε μὲ θαυμασμό σὰν ὄντα ὑπερφυσικὰ κατεβασμένα ἐκεῖ ἀπ' τὴ χώρα τῶν μυστηρίων. Ἡ καρδιά του λαχταροῦσε, ἄχ! ἔτσι νὰ ἦταν καὶ κείνος ἀσπρογέννης καὶ ἀσπρόμαλλος καὶ νὰ καθῶταν σ' ἐκεῖνα τ' ἀψηλὰ μὲ τρία-τέσσερα σκαλοπάτια στασιδία, ἔτσι νᾶκουε, ἄς ἦταν καὶ μιὰ φορὰ, τὴ λειτουργία ἀπ' τὴν ἀρχὴ ὡς τὸ τέλος κι ἔπειτα νᾶφευγε μεγαλόπρεπος κι ἀργοπερπάτητος ἐνῶ ὅλοι οἱ χριστιανοὶ θὰ ἔτρεχαν ἀπὸ πίσω του νὰ πάρουν τὴν εὐχή του.

Ὅμως μ' ὅλες αὐτὲς τίς σκέψεις, ποῦ τὸν ἀπασχολοῦσαν δὲν λησμονοῦσε, μάλιστα τὸ θυμῶταν πολὺ συχνὰ, νὰ ρίξη μιὰ κρυφὴ ματιὰ ἀψηλὰ στὸ γυναικεῖο, γιὰ ν' ἀνακαλύψη ἀνάμεσα στὰ δικτυωτὰ καὶ τὰ καφάρια τὸ καστανὸ κεφάλι τῆς Μαγδαλένιας μὲ τὴ χοντρὴ πλεξοῦδα καὶ νὰ νοιώσῃ, ἂν κι ἐκεῖνη ἀπολάμβανε μὲ τὴν ἴδια ὅπως ἐκείνος ἡδονὴ τὴν τελετὴ, κι ἂν ἦταν κι ἐκεῖνη εὐτυχιμένη. Σχεδὸν πάντα τὴν διάκρινε στὸν ἴδιο τόπο νὰ τὸν κοιτᾶτῃ καὶ τότε πιά ὁ Διαμάντης ἀκράτητος ἀπὸ ἐνθουσιασμό, ἀνακάτεψε πιὸ γλυκὰ καὶ καθαρὴ τὴ φωνὴ του μέσα στὸ χορὸ, τόσο δυνατὴ ποῦ πολλὲς φορὲς ἀκουῶταν μονάχη αὐτὴ ἀψηλότερη, ἀναγκάζοντας τοὺς ἄλλους καλανάρχους νὰ χαμηλώσουν τὸν τόνο. Καὶ τότες ὁ νέος δομέστιχος, ποῦ ἑστεκῶταν ἀπάνω στὸ πιὸ ἀψηλὸ στασιδί, φορεμένος μαῦρο κι αὐτὸς ράσο καὶ μαῦρο φεσάκι μὲ φούντα καὶ ποῦ εἶχε ἔμπρὸς του χαμηλὰ τὸ Διαμάντη σὰν προστατευόμενο, ἐνοιωθε ἀνεκλάλητη χαρὰ μέσα στὴν καρδιά του καὶ καμάρι, ἀκούοντας τὸ μαθητὴ του νὰ ψέλνῃ μὲ τέτοια γλύκα καὶ πάθος.

Ναὶ ἡ Μαγδαλένια! Ποτὲ δὲν εἶχε λιγίσει ἀπ' τὸ πλάι τοῦ Διαμάντη. Εἶχαν μαζί μεγαλώσει καὶ μαζί πῆγαν στὸ σχολεῖο, ποῦ τὸ ἓνα ἦταν ἀντικρου στὸ ἄλλο. Εἶχαν ζήσει ἀχώριστοι ὡς ὅτου ἐκεῖνος μπῆκε στὴ Θεολογικὴ Σχολὴ τῆς Χάλκης. Εἶχαν κάμει οἱ δύο τους χιλιάδες περιπάτους ἀνάμεσα στοὺς φτωχικοὺς μαχαλάδες μὲ τὰ ξύλινα μαυρισμένα σπίτια, καὶ στίς πα-

λιὲς ἀριστοκρατικὲς συνοικίες, ποῦ σπάνια τὰ λιθόστρωτα τους ἀντηχοῦσαν ἀπὸ τὸ περπάτημα διαβάτη. Τὸ φθινόπωρο στοὺς παλιούς κήπους τῶν σπιτιῶν αὐτῶν εἶχαν ἀκούσει τὸ βοριά νὰ σφυρίζῃ ρίχνοντας τὰ κίτρινα σπέρματα φύλλα.

Εἶχαν ἀκόμα σκαρφαλώσει καὶ τοὺς κουραστικοὺς ἀνηφόρους γιὰ ν' ἀνέβουν στίς κορυφὲς τῶν λόφων. Ἄπ' ἐκεῖ ἀπάνω ἀντίκριζαν κάτω τὸν κόλπο, ποῦ γυαλοκοποῦσε. Τὰ μικρὰ βαποράκια, ποῦ τὸν ἔσκιζαν, περνοῦσαν ἀργὰ καπνίζοντας καὶ κάπου κάπου κανένα ρεμοῦρκι περνοῦσε σέρνοντας μιὰ δόλομακρη σειρὰ ἀπὸ μαοῦνες. Ἄντικρου στὸ ναύσταθμο ἑστεκῶταν ἀκίνητες οἱ παλιὲς πολεμικὲς φεργάδες κι οἱ κορβέτες. Ὡς ἐκεῖ ἀπάνω ἀκουῶταν κάποτε καὶ τὰ χονγιάσματα τῶν ναυτῶν, ποῦ κωπηλατοῦσαν μέσα στὲς βάρκες τῶν πολεμικῶν.

Ὅμως καὶ τὸν κόλπο δὲν τὸν εἶχαν ἀφήσει ἀγίριστο οἱ δύο τους. Μὲ τὴ βάρκα λάμμοντας ἀγαποῦσαν νὰ τριγυρίζουν πλάι στὰ ἀψηλὰ βαπόρια καὶ δίπλα στὰ καράβια, ποῦ ξεφόρτωναν. Εἶχαν σεργιανίσει τίς παραλιὲς ἐκεῖ, ποῦ ἦταν τραβηγμένα τὰ καίκια νὰ τὰ καλαφατίσουν, ἐνῶ ἔλειωνε σ' ἓνα μεγάλο καζάνι τὸ κατράμι. Τότες ἓνα μπάροκο εἶχε τραβήξει πολὺ τὴν προσοχὴ τους. Ἦταν συρμένο ἀντικρου σιμὰ στὴν παραλία γιὰ νὰ τὸ χαλάσουν. Τὸ γκρέμισμα ἀργοῦσε κι ἔτσι πολλοὺς μῆνες οἱ λαμνοκόποι τὸ ἔβλεπαν καὶ τὸ παρακολουθοῦσαν ἔτσι χωρὶς ἄλμπουρα καὶ ξάρτια, ἔρημο. Ἀπάνω στὴν σάπια κουβέρτα του μιὰ μεγάλη μαύρη σκαμπαβία ἦταν ριχμένη κλίνοντας στὴ μιὰ τῆς μπάντα ἀνοφέλευτη. Ὁ Διαμάντης κι ἡ Μαγδαλένια πλέοντας ἀπόδιπλα κοίταζαν στὴν πλώρη τοῦ μπάροκου τίς διάφορες ζωγραφιὲς, ποῦ ἦταν σκαλιγμένες ἐκεῖ ἀπάνω μὲ τὴ φωτιά, τοὺς δράκους, τίς γοργόνες, τὰ μακρὰ φίδια ὅλα τὰ στολίδια ἐκεῖνα, ποῦ χρόνια εἶχαν παλέψει μὲ τὰ πελάγη καὶ χτυπηθῆ μὲ τὸ κύμα. Βλέποντάς τα μιὰ θλίψη ἐχυνῶταν στὴ ψυχὴ τους κι ὁ Διαμάντης ἔπαιρνε τότες τὸ χέρι τῆς Μαγδαλένιας καὶ τῶσφιγγε σὰ γιὰ νὰ τῆς δώσῃ θάρρος, σὰ γιὰ νὰ πάρῃ ἐκεῖνος δύναμη, ἀτενίζοντας ἔτσι πρῶιμα μπροστὰ του τὴν εἰκόνα τοῦ θανάτου.

Ὑστερα ἀφοῦ κάποτε εἶχαν φθάσει καὶ ὡς τὸ παλιὸ γεφύρι, κι ἔως τὰ νερὰ Κεὰτ-χανέ, εἶχαν γυρίσει πολλὲς φορὲς στὸ Φανάρι τόσο ἀργά, ποῦ κάποτε, ὅταν τὸ φεγγάρι ἦταν μισό, τὸ εἶχαν ἰδεῖ νὰ ρίχνῃ τὴν ἀσημένιαν ἀντιφεγγιά του σὰν πλατυὰ ζώνη ἀπὸ τὴ μιὰ ὡς τὴν ἄλλη παραλία τοῦ κόλπου.

Ὁ Σεβασμιώτατος Ἀγαθάγγελος ἀφοῦ τελείωσε τὴ λειτουργία του στὸ Μπουλουκλή καὶ πληρώθηκε, ἐτοίμασε τὰ ἄμφιά του μὲ τὴ βοήθεια

τοῦ Διαμάντη, τὰ φόρτωσε σὲ μιὰν ἄμαξα καὶ κἀθήσε μέσα κι ὁ ἴδιος γιὰ νὰ φύγη. Μαζί του ξεκίνησαν περπατώντας κι ὅσοι εἶχαν ἔρθη ἀπὸ τὸ Φανάρι ἐπίτηδες ν’ ἀκούσουν τὴ λειτουργία του, γιατί ἀγαποῦσαν τὴ μεγαλοπρέπεια του σὲς τελετὲς καὶ τὲς μεγαλόσχημες του χειρονομίες. Ἐμειναν μόνο ἡ Κυρὰ Θεοκτίστη, ἡ μητέρα τοῦ Διαμάντη, ἔχοντας νὰ ἰδῆ ἕναν ἄρρωστο στὸ νοσοκομεῖο, ἡ Μαγδαλένια μαζί της, κι ὁ Διαμάντης γιὰ νὰ τὲς γυρίση στὸ Φανάρι. Οἱ τρεῖς μαζί προσκύνησαν στὸ παρακλήσι καὶ ἡ Κυρὰ Θεοκτίστη ἀφοῦ παράγγειλε νὰ τὴν περιμένουν στὸ σιδηροδρομικὸ σταθμὸ ἔφυγε βιαστικὴ χωρὶς νὰ παρατηρήσῃ τὴν στενοχώρια τοῦ Διαμάντη, ποῦ ἔμενε μόνος μὲ τὴν Μαγδαλένια. Ἀφ’ οὔτου εἶχε κατεβῆ ἐκεῖνος ἀπὸ τὴ Σχολὴ πρώτη φορὰ ἔμειναν μόνοι. Εἶν’ ἀλήθεια πῶς κάθε μέρα ἡ Μαγδαλένια ἐβρισκῶταν στὸ σπίτι τους, ὅπως πάντα ἀπὸ μικρὸ κορίτσι, ἡ καθισμένη στὸ μακρὸ σοφὰ γιὰ νὰ ράψῃ ἢ νὰ κεντήσῃ, ἢ κατεβασμένη στὴν κουζίνα γιὰ νὰ βοηθήσῃ τὴν Κυρὰ Θεοκτίστη στὴ δουλιὰ, ὅμως πάντα ὁ Διαμάντης εἶχε ἀποφύγει τὴ συνάντησιν καὶ τὴν ὀμιλίαν της. Δὲν εἶχε ὅμως παραλείπει νὰ παρατηρήσῃ, πόσο ἡ Μαγδαλένια στὸ διάστημα τῆς ἀπουσίας του εἶχε ἀναπτυχθῆ, πόσο τὸ κορμί της καὶ τὸ στήθος της εἶχαν μεστῶσει καὶ τὰ μαλλιά της πῶς εἶχαν πάρει μιὰ λάμψιν ποῦ σὲ τραβοῦσε. Ἡ Μαγδαλένια ὅμως τὸ ἐνάντιο μ’ ὅλη ἐκείνη τὴ παλιά της ἀνυποψία καὶ τὴν ἐλευθερία προσπαθοῦσε νὰ τὸν πλησιάσῃ, ἴσως μ’ ἕνα πόθο μυστικὸ κι ἀνεξομολόγητο, νὰ σχίσῃ μιὰ χαραμάδα ἀπάνω στὸ μαῦρο πέπλο, ποῦ σκέπαζε τὴν ψυχὴ τοῦ νέου δόκιμου καλοῦρου.

Στὰ φερσίματα της ὅμως τότε φαινώταν κάποτε κι ἕνας σεβασμὸς πρὸς τὸ Διαμάντη, σεβασμὸς ποῦ αὔξαινε, ὅταν ἔβλεπε τὸ Δεσπότη νὰ τοῦ δείχνῃ φανερὴ ἐκτίμησιν ἐμπιστευόμενός του τὰ καλύτερα ἄμφιά του, τὴν πατερίτσα ἢ τὴν πολυτιμὴν τὴν μητέρα, ἀκόμα κι ὅταν τὸν ἔβλεπε νὰ καταδέχεται ν’ ἀρχίζῃ θεολογικὴ συζήτησιν μὲ τὸ Διαμάντη καὶ μάλιστα νὰ ἀνέχεται τὲς ἀντιρροήσεις τοῦ δοκίμου σ’ ὅσα ἐκεῖνος, Δεσπότης γέρος καὶ μὲ πείρα, ἔλεγε ἀποφθεγματικά. Τὸ πρῶν ὅμως ἐκεῖνο ὁ σεβασμὸς τῆς Μαγδαλένιας κορυφώθηκε ὅταν στὴ διάρκεια τῆς λειτουργίας εἶδε τὸν Διαμάντη νὰ κἀθεται σὲ ἰδιαίτερο στασίδι στὸ ἱερὸ μέσα, ὅπως οἱ καλόγεροι κι οἱ Δεσποτάδες. Γι’ αὐτὸ ὅταν ἔμειναν μόνοι οἱ δυό, πολλὴ ὥρα πέρασε ὡς ὅτου νὰ τολμήσῃ, νὰ τοῦ μιλήσῃ ἄν καὶ ζητοῦσε τὴν εὐκαιρία. Ὁ Διαμάντης ἦταν σιωπηλὸς κι ἀμίλητος. Περπάτησαν ὥρα πολλὴ στὸν αὐλόγυρο κάτω ἀπ’ τ’ ἀψηλὰ δέντρα καὶ τοὺς πλατάνους βλέποντας τοὺς προσκυνητάδες νὰ μπαينوβγαίνουν. Ἀπ’ τὸ βάθος τοῦ ἀγιάσματος ἄρχισε σὲ λίγο ν’ ἀρχεται ἡ ψαλμωδία τῶν παπάδων, ποῦ εἶχαν ἀρχίσει παράκλησιν. Τότες ἡ Μαγδαλένια πῆρε θάρρος, κοίταξε στὰ μίτια τοῦ Διαμάντη καὶ τοῦ εἶπε μὲ τὴ γλυκὰ φωνή της :

— Διαμάντη!.....

Ἐκεῖνος ἀνατινάχθηκε σὰν ἀπὸ ὕπνο. Ἡ Μαγδαλένια πάλι τοῦ εἶπε :

— Διαμάντη, ἀλήθεια πῶς θὰ γίνῃς Δεσπότης ;

— Ἔτσι λέω, ἀπάντησε ἐκεῖνος.

Ἡ Μαγδαλένια κατέβασε τὸ κεφάλι μὲ σεβασμὸ καὶ στενοχωρία :

— Νὰ μὲ συχωρέσῃς ποῦ σ’ ἐρώτησα, τοῦ ἀπάντησε ἔμμεσα ἕνα ἄπραγο κορίτσι.

Λίγοστοὶ τότε προσκυνητάδες περνοῦσαν καὶ σπανιότερα ἀκουῶταν ὁ ξερός ἦχος τῆς δεκάρας νὰ πέφτῃ στοὺς διάφορους δίσκους, ποῦ ἦταν τοποθετημένοι σὲ πολλὰ μέρη τῆς ἐκκλησίας.

Οἱ δύο συνομιλητὲς ἐξακολούθησαν νὰ περπατοῦνε. Χωρὶς νὰ τὸ καταλάβουν πέρασαν τὴν ἀνοιχτὴ θύρα, μπῆκαν μέσα στὸ μικρὸ ἰδιαίτερο νεκροταφεῖο πλάι στὸ νάρθηκα τῆς ἐκκλησίας. Λίγοι περιέργοι τριγυροῦσαν ἐκεῖ διαβάζοντας τὲς ἐπιγραφὰς καὶ τὰ ὄνόματα τῶν νεκρῶν. Ὁ Διαμάντης σταμάτησε πλάι στὴ θύρα, ἐκεῖ ποῦ μερικὰ ἄσπρα ἀπλὰ μάρμαρα ἔστεκῶταν στὴ σειρὰ ἡσκιωμένα ἀπὸ ἕνα σαλκίμι. Κάλυψε κοντὰ του τὴ Μαγδαλένια καὶ τῆς ψιθύρισε :

— Ἐδῶ, Μαγδαλένια, κοιμοῦνται οἱ πατριαρχάδες.

Ἡ Μαγδαλένια ξαφνίστηκε. Κάτω ἀπ’ τὰ τετράγωνα ἐκεῖνα μάρμαρα τ’ ἀραδιασμένα σιμὰ τὸ ἕνα στὸ ἄλλο στὴ σειρὰ σὰν στρατιῶτες ἦταν λοιπὸν θαμμένοι οἱ πατριαρχάδες ! Κι’ ἀναπόλησε ἄξαφνα τὸν πατριάρχη στὸ Φανάρι ἀψηλὸ καὶ μεγαλόπρεπο, μπρὸς τὴν ὠραία πύλη μὲς στὸ χουσαφί μὲ τὸ διαμαντένιο του σταυρὸ νὰ εὐλογῆ. Ὑστερα κοίταξε μὲ πόνο τοὺς δικέφαλους ἀετούς, τὰ σκῆπτρα καὶ τὴν κορῶνα σκαλιγμένα ἀπάνω στὴ ὄψη τοῦ μαρμάρου. Στάθηκε ἀκίνητη νὰ τοὺς βλέπῃ. Ὁ Διαμάντης τῆς διάβασε τὲς ἀρχαῖες ἑλληνικὲς ἐπιγραφὰς γραμμένες ἀπάνω στὸ κάθε μάρμαρο, ποῦ ἐφανέρωναν τὸ ὄνομα καὶ τὲς πράξεις τοῦ καθενός. Ἡ Μαγδαλένια ἀμίλητη ἐκινούσε τὸ κεφάλι. Ὑστερα κοίταξαν ἕνα ἕνα τὰ μνήματα τῶν δεσποτάδων, κι ἀκόμα τῶν ἄλλων σημαντικῶν ἀνθρώπων, τῶν εὐεργετῶν τῆς ἐκκλησίας καὶ τῶν σχολειῶν, ποῦ ἔχοντας ὑπηρετήσῃ τὴν ἐκκλησία καὶ τὸ γένος εἶχαν ἀξιώθῃ νὰ θαφτοῦν πλάι στοὺς πατριαρχὰς καὶ τοὺς μητροπολίτες. Κατόπιν ἔφυγαν συλλογισμένοι. Γιὰ νὰ περάσῃ ἡ ὥρα κοίταξαν μπρὸς τὴ θύρα τοὺς σταυρούς, τὰ κομβολόγια καὶ συναξάρια, ποῦ πουλοῦσε ἕνας καλόγερος. Ὑστερα κίνησαν. Ἡ Μαγδαλένια εἶχε λημονήσει λίγο λίγο τὴ θλίψιν της, ὅμως ἦταν πάντα βυθισμένη σὲ σκέψεις. Ἐπῆραν σιγὰ σιγὰ τὸ δρόμο ἀνάμεσα στὰ δάση τῶν κυπαρισσιῶν. Ἀξαφνα ἡ Μαγδαλένια ρώτησε πάλι :

— Διαμάντη! δὲ μὸν λὲς αἰσθάνεσαι στενοχώρια στὸ σχολεῖο ;

Ὁ Διαμάντης συλλογίσθηκε πολὺ πρὶν ἀπαντήσῃ.

— Ἐκεῖ, τῆς ἀπάντησε, μὸν κάταν συντροφιά τὰ πεῦκα μὲ τὴν ἀδιάκοπη βοή τους κι ὁ ἀτελείωτος βόγγος τῶν κυμάτων.

— Ἀ, ἐγὼ στενοχωριέμαι, ξαναεἶπε ἐκείνη, τόσο πολὺ τὸ χεῖμῶνα! Ὅταν

στά τζάμια χτυπᾶ ἡ βροχή, ἡ καρδιά μου μαυρίζει ἀπ’ τὴ θλίψη τῶν δρόμων. Θαρρεῖς πῶς βλέποντας τοὺς σκυφτοὺς διαβᾶτες μελαγχολικοὺς νὰ περνοῦνε ἀπὸ μπρός, ἄλλοι μαῦροι περαστικοὶ διαβαίνουν στεῖροι καὶ ἀνοφέλευτοι μὲς στὴν ψυχὴ μου. Νοιώθω τὰ θλιβερὰ βήματα τους ν’ ἀντηχοῦν μέσα μου. Πόσο ἐπιθυμῶ τότε τὸ καλοκαῖρι μὲ τοὺς περιπάτους, ποῦ ἔχομε κάμει στοὺς λόφους! Τότε θὰ εἶδες πῶς κάποτε ὁ κόλπος γίνεται γαλάζιος σὰν νὰ θέλῃ νὰ ζωντανέψῃ.

— Ἀλήθεια! τῆς ἀπάντησε ὁ Διαμάντης.

— Καμιά φορὰ, ξακολούθησε ἡ Μαγδαλένια, ἡ ψυχὴ μου γίνεται πικρὴ σὰν τὸ ἀγλύκαντο νερὸ τοῦ πηγαδιοῦ.

Τὰ κυπαρίσσια, ποῦ ἔρριχναν τὴ μαύρη σκιά τους ἀπάνω στὸν ἥσυχο ὕπνο τῶν νεκρῶν, κινῶντας τὴ λυγρὴ κορυφὴ τους συνώδευαν τὶς λυπημένες ὀμιλίες τῆς Μαγδαλένιας. Οἱ πελάτες κάποιου μικροῦ ἐξοχικοῦ καφενείου ἔβλεπαν μὲ περιέργεια τὸ νέο καλόγερο νὰ περπατῆ ἀκουμπιστὸς σχεδὸν μὲ τὴν ὠραία κοπέλλα. Ὁ δρόμος τῶν κυπαρισσιῶν εἶχε τελειώσει καὶ ἄρχισε νὰ φαίνεται ἡ μακρὰ σειρὰ τῶν τειχῶν μὲ τοὺς παλιοὺς πύργους.

Οἱ δυὸ περπατητὲς ἐπροχώρησαν ἀργὰ ἀργὰ ἀνάμεσα στὰ τείχη καὶ στοὺς μπαξέδες. Ὅλοι οἱ πύργοι ἦταν σκισμένοι ἀπὸ τὰ χρόνια καὶ τοὺς σεισμούς. Ἄλλου ὀλόκληρος ὁ μισὸς πύργος κἀθεται γκρεμισμένος καὶ τὰ συντρίμια του πεσμένα ἀπάνω στὸ ὑπολειπόμενο γερὸ κομμάτι. Ἄγριες συκὲς ἦταν φυτρωμένες κοντὰ στὰ ἐρείπια, καὶ στίς ἐπύξεις ἀπάνω ἄγρια χόρτα, δέντρα μικρά, καὶ ξερὰ καλάμια. Σὲ πολλὲς μεριὲς στοὺς τοίχους κρεμῶταν μαῦροι κισσοὶ καὶ ἄλλα λουλούδια, ὅπου πλάι τους πετοῦσαν περαστικὲς οἱ πεταλοῦδες. Κάποτε ἀπὸ τὸ πέσιμο ἐνὸς τοίχου ἐφαινόταν οἱ ξεθαμμένες ρίζες ἐνὸς δένδρου, ποῦ εἶχε φυτρώσει βαθυὰ μὲς στὰ θεμέλια. Ἄψηλά στίς πιὸ ἀπάτητες ἐπύξεις περπατοῦσαν τὰ κοράκια καὶ οἱ καρσκάξες.

Ἡ Μαγδαλένια, σὰν νὰ ἐπηρεάστηκε ἀπ’ τ’ ἀνοιχτὸ περιβάλλον, ἔγινε πιὸ εὐθυμῆ. Ὁ Διαμάντης ἠσύχασε καὶ αὐτὸς καὶ τὴν ρώταγε διάφορες λεπτομέρειες τῆς ζωῆς της, ποῦ ἐπιθυμοῦσε νὰ τὶς μάθῃ. Πόσα ἐργόχειρα εἶχε καμωμένα, τί λογιῶν ραψίματα καὶ κεντήματα ἤξερε. Περπατοῦσαν καὶ οἱ δυὸ κοιτᾶζοντας τοὺς περβολάριδες, ποῦ μάζευαν τὰ λαχανικά τους, τὸν τροχὸ κάποιου μαγγανοπηγάδου, ποῦ εἶχε πρασινίσει καὶ χορταριάσει ἀπ’ τὴν ὑγρασία τὶς μικρὲς σκονισμένες ἱτιές, ποῦ ἦταν στὰ σύνορα τοῦ δρόμου. Ἄξαφνα ὁ Διαμάντης δείχνοντας τῆς μιὰ κουφόλα τῶν τειχῶν:

— Νά, τῆς εἶπε, ἐκεῖ μέσα κάθονται οἱ δράκοι.

Ἡ φωνὴ του ἀντήχησε περίεργη καὶ ἀλλοιώτικη, ποῦ καὶ ὁ ἴδιος ἀπόρησε. Τοῦ φάνηκε πῶς ἦταν ὀλοῖδια, σὰν ὅταν πρὸ χρόνια περιδιαβάζοντας οἱ δυὸ τους πλάι στὰ τείχη τοῦ Ἀἰβάν Σεραγιοῦ, ἐκεῖνος θέλοντας νὰ τὴν τρομάξῃ, στὰ ἐπανειλημμένα ἐρωτήματά της γιὰ τὶς καμάρες, τὶς πολεμί-

στρες ἢ τὶς κουφάλες τῶν τειχῶν, τῆς ψιθύριζε μὲ σιγανὴ φωνὴ ἐνῶ ἐκεῖνη ἔχωνῶταν κοντὰ του:

— Ἐκεῖ μέσα κάθονται οἱ δράκοι!

Ἡ Μαγδαλένια ἔμεινε καὶ ἐκεῖνη σιωπηλή.

Ἡ φράση ἐκεῖνη φέρνοντας θυμῆσεις παλιὲς μέσα στὴν ψυχὴ της τὴν βύθισε πάλι σὲ σκέψεις.

— Διαμάντη, τοῦ εἶπε ὕστερα ἀπὸ λίγο, θυμᾶσαι τοὺς γύρους μας πλάι στὰ τείχη τοῦ Ἀἰβάν Σεραιοῦ;

— Νά, εἶπε σιγὰ σιγὰ ὁ Διαμάντης.

— Χαρὲς περασμένες, τοῦ εἶπε πάλι ἐκεῖνη. Ὅταν βαθαίνω στὴν ψυχὴ μου μοῦ φαίνεται πῶς ἔπαθα πιά νᾶχω χαρὲς δικές μου. Προσπαθῶ νὰ νοιώσω τότε μέσα μου τὸν ἀντίλαλο ξένων χαρῶν, προσπαθῶ νὰ τὶς κάμω μπακέτο ἀπὸ τριαντάφυλλα τρυγημένα σὲ ξένες φράχτες.

Ἡ καρδιὰ τοῦ Διαμάντη χτυποῦσε δυνατὰ. Τὸ αἷμα ὀλοένα ἀνέβαινε στὸ κεφάλι του νὰ τὸν πνίξῃ.

— Πολλὲς φορὲς, ξακολούθησε σὰν νὰ μιλοῦσε μόνη της ἡ Μαγδαλένια, πολλὲς φορὲς οἱ στοχασμοὶ μου γίνονται θολοὶ ἀπ’ τὴ θλίψη, σὰν τὸ νερὸ τοῦ κόλπου, ὅταν ἡ πλημύρα κατεβῆ ἀπ’ τοὺς λόφους.

Τοῦ Διαμάντη τοῦ ἐφαινόταν πῶς τοῦ ἐκτυποῦσαν δυνατὰ τὸ κεφάλι. Τί ἔννοια εἶχαν αὐτὰ ὅλα τὰ λόγια; Δὲν τολμοῦσε νὰ σηκώσῃ τὰ μάτια του ἀπ’ τὸ χῶμα. Δυὸ αἰσθήματα πάλευαν μέσα του. Τάχα νὰ ἀντισταθῇ στὴν τρυφεράδα, ποῦ ἄρχιζε νὰ εἰσχωρῆ μέσα του καὶ μὲ τὸν πόθο, ποῦ αἰσθανῶταν, νὰ τῆς φανερώσῃ τὰ ὅμοια καὶ ἐκεῖνος αἰσθήματά του, ποῦ τὸν πλημύριζαν, ἢ νὰ σταματήσῃ ἄκαμπτος καὶ ἀλύγιστος σὰν τὸ σίδερο; Ὑστερα τὸ λογικὸ ἦρθε λίγο λίγο σὲ βοήθειά του. Γιατί ν’ ἀνησυχίῃ ἀπ’ τὰ λόγια τῆς Μαγδαλένιας; Ἦταν φυσικὸ ἕνα νέο κορίτσι νὰ βασανίζεται ἀπὸ παροδικὲς πλήξεις καὶ στενοχώριες καὶ σὲ ποιὸν ἄλλον ἦταν φυσικότερο νὰ τὶς ξεμολογηθῇ παρὰ σὲ κείνον, ποῦ τὸν γνώριζε κατὰ βάθος; Πῆρε τότε θάρρος.

— Ἐγὼ τῆς εἶπε γιὰ νὰ διασκεδάσω τὶς θλίψεις μου γυρίζω ὀλόκληρο τὸ νησί. Ἐκεῖ εἶνε μιὰ πλαγιά, ποῦ στὸ ἀπάγγειο της ἔρχονται νὰ φυλαχτοῦνε τὰ καΐκια ὅταν φυσᾷ ὁ τραμμουντάνος. Ἐκεῖ κάθουμαι ὥρες καὶ τὰ βλέπω.

Ἡ Μαγδαλένια ὀρθάνοιξε τὰ μάτια της μὲ ἐκπληξῆ.

— Ὡστε ἔχεις καὶ σὺ θλίψεις;

Ὁ Διαμάντης ἔμεινε ἀπολιθωμένος. Μὰ ποῦ τὸν πῆγαινε λοιπὸν ἡ ἀδυναμία του; Δὲν ἔβλεπε μπρός του τὸ βάραθρο; Ποιὸς πειρασμὸς πῆγαινε νὰ τὸν νικήσῃ; Μήπως θὰ τῆς ξεμολογῶταν πῶς καὶ ἐκεῖνος πολλὲς φορὲς καθισμένος στὸ ξύλινο θρανίο μ’ ἀνοιχτὸ μπροστά του τὸ βιβλίο, δὲν πρόσεχε καθόλου στὰ λόγια τῶν μεγάλων σελίδων παρὰ ὁ νοῦς του πετοῦσε μακρὰ πρὸς τὸ ξύλινο σπιτάκι τῆς Μαγδαλένιας, μὲ τὴ μαυρισμένη ἀπὸ τὴ βροχὴ καὶ τὸν ἥλιο πρόσοψή του, μὲ τοὺς ἄσπρους πανένιους

μπερτέδες, τὶς γαρουφαλλιὲς στὰ παράθυρά του, μὲ τὰ χορταριασμένα λειχηνόσκεπα πολιά τουρκικά του κεραμίδια; Ἡ μήπως τάχα θὰ ἔφτανε νὰ τῆς πῆ πῶς στεκόμενος ἀπάνω στὴν κοκκινοχώματη καὶ ἀπόκρημη παραλία τοῦ νησιοῦ καὶ ἀτενίζοντας τὴ δύση, ἔβλεπε ὀλόρθη μπρὸς του καὶ τὴ Μαγδαλένια; Ἄ! αὐτὰ βέβαια δὲν θὰ τῆς τᾶλεγε, οὔτε ἀκόμα πόσες νύχτες ἀπελπισμένους ἔκλαιγε στὸ στρῶμα πνίγοντας τὸ ἀναφύλλητά του γιὰ νὰ μὴν τὸν ἀκούση κανένας! Στάθηκε σὰν μέσα σὲ ὄνειρο καὶ εἶδε ὀλόγυρα. Εἶχαν περάσει τὴ μεγάλη πύλη τῶν τειχῶν καὶ πλάι τῆς οἱ ἔξωτερικοὶ πύργοι πελώριοι ἔστεκῶταν μὲ τὴ σιδερένια θύρα κλεισμένη. Ὁ σταθμὸς τοῦ σιδηροδρόμου φάνηκε. Ἡ Κερὰ Θεοκτίστη τοὺς περίμενε. Σὲ λίγο φάνηκαν τὰ δυὸ τραῖνα ἓνα ποῦ ἀνέβαινε κι ἄλλο ποῦ κατέβαινε σὰ δυὸ φίδια. Ἐμπῆκαν, καὶ σ' ὄλο τὸ ταξίδι ὁ Διαμάντης χωρὶς νὰ νοιώθῃ τοὺς σταθμοὺς, ποῦ περνοῦσαν, ἀκουμπιστὸς στὸν ξύλινο τοῖχο τοῦ βαγονιοῦ ὄνειρευῶταν. Ἐβλεπε τὸ στενὸ σοκάκι τῆς Μαγδαλένιας τὰ χαράγματα, ὅταν ξυπνοῦσε γιὰ νὰ τὸ κοιτάξῃ, ὅταν οἱ πρῶτοι διαβάτες περπατῶντας πήγαιναν γιὰ τὰ μακρυνὰ μαγαζιά τους στὸ Βυζάντιο ἢ στὴ Μεγάλῃ Ἀγορᾷ, ἀνάμεσα στὸ λυκόφως, ὅταν οἱ κουκουβάγιες εἶχαν γυρίσει πιά στὰ γκρεμίσματα τῶν σπιτιῶν τῆς γειτονιάς, ὅταν ὁ νυχτοφύλακας ἔχοντας τελειώσει τὸ νυχτοκάματό του, ἔσβηνε τὸ μοναδικὸ φανάρι τῆς γειτονιάς. Τότες πῶς πολεμοῦσε νὰ φάῃ μὲ τὰ μάτια τὸ μικρὸ ἐκεῖνο παράθυρο, ποῦ νωροξύπνητη καὶ ἡ Μαγδαλένια εἶχε ἀνοίξει τοὺς μπερτέδες του, καὶ ποῦ πίσω ἀπὸ τὸ τζάμι του ἔφεγγε τὸ φῶς τοῦ καντηλιοῦ.

(Τὸ τέλος στὸ ἐρχόμενο).

ΑΝΤΩΝΗΣ ΑΚΡΟΘΑΛΑΣΣΙΤΗΣ

MAURICE MAETERLINCK

ΤΟ ΜΕΤΡΗΜΑ ΤΗΣ ΩΡΑΣ

Τὰ ἔργα τοῦ Βέλγου φιλοσόφου πέρασαν τώρα τελευταῖα στὸ διάσημο INDEX τῆς παπυρικῆς ἐκκλησίας, ὅπου σημειώνονται ὅσα ἔργα δὲν πρέπει νὰ διαβάζουν οἱ πιστοί. Τὸ κομμάτι ποῦ μεταφράζουμε εἶνα ἀπὸ τὸν τόμο L'INTELLIGENCE DES FLEURS.

Τὸ καλοκαίρι εἶναι ἐποχὴ, τῆς εὐτυχίας ὅταν ξαναγυρίζουν στὰ δένδρα, στὸ βουνό, ἢ στὶς παραλίες οἱ ὥραιες ὥρες τοῦ χρόνου, ἐκεῖνες, ποῦ τὶς περιμένομε καὶ τὶς ἐλπίζομε ἀπὸ τὸ βάθος τοῦ χειμῶνα, ἐκεῖνες ποῦ τέλος μᾶς ἀνοίγουν τὶς χρυσὲς πόρτες τῆς ἀναπαύσεως ὡς μάθουμε νὰ τὶς χαρῶμαστε ὀλόγιομα, μακρυνὰ, ἡδονικά. Ἄς ἔχουμε γιὰ τὶς προνομιούχες αὐτὲς ὥρες ἓνα μέτρο πιὸ εὐγενικὸ ἀπὸ κείνο, ποῦ σκορπίζομε στὶς συνηθισμένους ὥρες. Ἄς μαζέψομε τὰ ἀποθαμβωτικὰ λεπτὰ τυὸς μέσα σὲ ἀσ-

νήθιστες, σὲ ἔνδοξες, σὲ διάφανες ληκύθους, καμωμένες ἀπὸ τὸ ἴδιο φῶς, ποῦ θὰ περιλάβουν, καθὼς ρίχνουμε πολύτιμο κρασί ὄχι στὰ χυδαῖα γυαλικά τοῦ καθημερινοῦ τραπεζιοῦ, ἀλλὰ στὸ καθαρὸ κρυσταλλένιο ἢ ἀργυρὸ ποτήρι, ποῦ κρύβει ἡ γυαλοθήκη τῶν μεγάλων ἑορτῶν.

2

Νὰ μετρήσωμε τὸ χρόνο! Εἴμαστε ἔτσι καμωμένοι, ποῦ δὲν παίρνομε γνώση του καὶ δὲν μπορούμε νὰ ποτιστοῦμε ἀπὸ τὶς θλίψεις καὶ τὶς μακαριότητές του, χωρὶς νὰ τὸν μετρήσωμε, νὰ τὸν ζυγίσωμε, σὰν ἓνα νόμισμα, ποῦ δὲν θὰ τὸ βλέπαμε. Δὲν ἀποκτᾷ σῶμα, δὲν παίρνει ὑπόσταση καὶ ἀξία παρὰ μονάχα στὰ πολύπλοκα ἔργαλεία ποῦ ἀνακαλύψαμε, γιὰ νὰ τὸν καταστήσωμε ὄρατὸ καὶ μὴν ὑπάρχοντας καθ' ἑαυτὸν, δανεῖζεται τὴ γεύση, τὴ μυρωδιὰ καὶ τὸ σχῆμα, τοῦ ἐργαλείου ποῦ τὸν μετράει. Ἐτσι τὸ λεπτό, ποῦ κόφτουν τὰ μικρὰ λόγια μας, δὲν ἔχει τὴν ἴδια μορφή μ' ἐκεῖνο, ποῦ προεκτείνει ὁ μεγάλος δείκτης τοῦ ρολοιοῦ τοῦ φρουρίου ἢ τῆς μητροπόλεως. Πρέπει λοιπὸν νὰ μὴν εἴμαστε ἀδιάφοροι γιὰ τὴ γέννηση τῶν ὥρῶν μας. Ὅπως ἔχομε ποτήρια, ποῦ τὸ σχῆμα, τὸ χρῶμα καὶ ἡ λάμψη των ἀλλάζει ἀναλόγως ποῦ εἶναι προσωρισμένα νὰ προσφέρουν στὰ χεῖλη μας τὸ ἀλαφρὸν μορδό, τὸ πλούσιο βουργουνδικό, τὸ δροσερὸ κρασί τοῦ Ρήνου, τὸ βαρὺ πόρτο ἢ καὶ τὴ φαιδρότητα τῆς σαμπάνιας, γιὰ τὴν καὶ τὰ λεπτὰ μας νὰ μὴ μετριοῦνται μὲ τρόπους ταιριασμένους πρὸς τὴ μελαγχολία, τὴν ἀκινήσια τους, τὴ χαρὰ; Ἀρμόζει λ. χ. οἱ ἐργατικοὶ μας μῆνες κι οἱ χειμερινὲς ἡμέρες μας, μέρες κόπου, δουλειᾶς, βίας, ἀνησυχίας, μὲ ἀκρίβεια καὶ σκληρότητα νὰ χωρίζονται καὶ καταγράφονται ἀπὸ τοὺς χαλύβδινους δείκτες καὶ τοὺς τροχούς, τοὺς σματωμένους δίσκους τῶν ἐκκρεμῶν τῆς ἐστίας, τῶν ἠλεκτρικῶν ἢ τῶν πνευματικῶν ὠροδεικτῶν καὶ τῶν μικροσκοπικῶν ρολογιῶν τῆς τσέπης... Ἐδῶ ὁ χρόνος, μεγαλόπρεπος κύριος τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν θεῶν, ὁ χρόνος, τεράστια ἀνθρώπινη μορφή τῆς αἰωνιότητος, εἶναι πιά μόνο ἓνα ἐπίμονο ἔντομο ποῦ ροκανίζει μιὰ ζωὴ χωρὶς ὀρίζοντα, οὐρανὸ καὶ ἀνάπαυση. Τὸ πολὺ πολὺ, στὲς ὥρες τοῦ ξετεντώματος, τὸ βράδυ, στὴ λάμπα, τὴν ὥρα τῆς μικρῆς ἀγρύπνιας, κλεμμένης ἀπὸ τὶς φροντίδες τῆς πείνας ἢ τῆς ματαιότητος, ἴσως νὰ ἐπιτραπῇ στὸ πλατὺ χάλκινο ἐκκρεμὲς τοῦ φλαμανδικοῦ ἢ νορμανδικοῦ ρολοιοῦ ν' ἀγοπορήσῃ κι ἐπισημοποιήσῃ τὰ δευτερόλεπτα, ποῦ προηγοῦνται ἀπὸ τὰ ζητήματα τῆς βαθυᾶς νύχτας, ποῦ προχωρεῖ.

3

Ἄπ' τὴν ἄλλη μεριὰ γιὰ τὶς ὄχι πιά ἀδιάφορες ὥρες μας, μὰ τὶς πραγματικὰ σκοτεινές, γιὰ τὶς ὥρες τῆς ἀποθαρρύνσεως, τῆς ἐγκαταλεί-

ψεως, τῆς ἀρρώστιας καὶ τῶν πόνων, γιὰ τὰ νεκρὰ λεπτὰ τῆς ζωῆς μας, ἄς νοσταλγήσουμε τὴν ἀρχαία, τὴ θλιβερή, τὴ σιωπηλὴ κλειψύδρα τῶν προγόνων μας. Αὐτὴ σήμερα μόνο εἶναι πιά ἓνα ἄνεργο σύμβολο ἀπάνω στοῦ τάφου μας ἢ στοὺς νεκρικοὺς πέπλους μέσα στὶς Ἐκκλησίες, ἐξὸν πιά ἂν ξεπεσμένη δὲ βρεθῆ σὲ κανένα ἐπαρχιακὸ μαγειρεῖο νὰ μετρώ τὸ μικροπροσεκτικὸ βράσιμο τῶν μελάτων αὐγῶν μας. Δὲν ὑπάρχει πιά ὡς ὄργανο τοῦ χρόνου ἂν καὶ ἀκόμα φαίνεται πλάι στὸ δρεπάνι μέσα στὸν παλιὸ του θυρεό. Ὅμως εἶχε τὰ καλά της καὶ λόγο ὑπάρξεως. Τὶς θλιβερὰς μέρες τῆς ἀνθρωπίνης σκέψεως μέσα στὰ ἐρημητήρια τὰ κτισμένα τριγύρω στὴν κατοικία τῶν νεκρῶν, στὰ μοναστήρια, ποῦ ἀνοιξαν τὶς πόρτες τους καὶ τὰ παράθυρα τους στὶς ἀόριστες μόνο λάμπεις ἑνὸς ἄλλου κόσμου, πιὸ φοβεροῦ ἀπὸ τὸ δικό μας, ἦταν γιὰ τὶς ὄρες τὶς γυμνωμένες ἀπὸ τὶς χαρὰς τους, τὰ χαμογέλια τους τὶς εὐτυχισμένες τους ἐκπλήξεις καὶ τὰ στολίδια τους, ἓνα μέτρο, ποῦ κανένα δὲν μποροῦσε νὰ τὸ ἀντικαταστήσῃ ἄλλο, χωρὶς δυσαρέσκεια. Δὲν ἐξακριβωνε τὸ χρόνο, τὸν ἐπνιγε μέσα στὴ σκόνῃ. Ἦταν καμωμένη γιὰ νὰ μετρᾷ τὰ κουκκία τῆς προσευχῆς, τῆς ἀναμονῆς, τοῦ τρόμου καὶ τῆς στενοχωρίας. Τὰ λεπτὰ ἔτρεχαν σὰν σκόνῃ μονωμένα ἀπὸ τὴ τριγυρινὴ ζωὴ τοῦ οὐρανοῦ, τοῦ κήπου, τῆς ἐκτάσεως, κλεισμένα μέσα στὴ γυαλένια φιάλη, ὅπως ὁ μοναχὸς στὸ κελλί του, μὴν ὀνομάζοντας, μὴ σημαδεύοντας καμιὰ ὥρα, θάφτοντάς τες ὅλες μέσα στὸν πένθιμον ἄμμο, ἐνῶ οἱ ἄνεργες σκέψεις, ποῦ ἀγρυπνοῦσαν ἀπάνω στὶς ἀτέλειωτες, τὶς ἀδιάκοπες πτώσεις τους, ἔφευγαν μαζί τους γιὰ νὰ προστεθοῦν στὴν κόνῃ τῶν νεκρῶν.

4

Ἀνάμεσα στὶς μεγαλόπρεπες ὄχθες τοῦ φλογεροῦ καλοκαιριοῦ φαίνεται καλύτερο νὰ χαίρεται κανεὶς τὴν καυστικὴ διαδοχὴ τῶν ὥρῶν μὲ τὴν τάξη, ποῦ τὶς σημειώνει τὸ ἴδιο τὸ ἄστρο, ποῦ τὶς χύνει ἀπάνω στὶς ἀναπαύσεις μας. Τὶς μέρες αὐτὲς τὶς πιὸ ἀνοιχτές, τὶς πιὸ ξαπλωμένες, ἔχω ἐμπιστοσύνη καὶ προσηλώνομαι μόνο στὶς μεγάλες διαιρέσεις τοῦ φωτός, ποῦ μοῦ ὀνομάζει ὁ ἥλιος μὲ τὴ βοήθεια τῆς ζεστῆς σκιᾶς μιᾶς ἀκτίνας του, ἀπάνω στὸ μαρμαρένιο ρολοῖ, ποῦ ἐκεῖ μέσα στὸν κῆπο πλάι στὸ νερό, ἀντανακλᾷ καὶ σημειώνει σιωπηλό, σὰν νὰ ἔκανε μιὰ ἀσήμαντη δουλειά, τὸ πέρασμα τῶν κόσμων μας μέσα στὸ πλανητικὸ διάστημα. Μέσα σ' αὐτὴν μόνο τὴ ἄμεση ἀναγραφή καὶ τὴ μόνῃ αὐθεντικὴ τῆς θελήσεως τοῦ χρόνου, ποῦ διευθύνει τὰ ἄστρα, καὶ ἢ φτωχικὴ ἀνθρώπινῃ ὥρα μας, ποῦ κανονίζει τὰ γεύματα καὶ τὶς μικρὰς κινήσεις τῆς μικρῆς μας ζωῆς, παίρνει μιὰν εὐγένεια, μιὰν ὀσμὴν ἀπειροῦ ὑπέροχῃ καὶ ἄμεση, ποῦ κάνει πλατύτερα καὶ ὑγιεινότερα τὰ ἀπαστράπτοντα ἀπὸ δροσιὰ πρωινά, καὶ χωρὶς κηλῖδα τὰ ἀκίνητα σχεδὸν ἀπομεσήμερα τοῦ ὥραίου καλοκαιριοῦ.

Κατὰ δυστυχία τὸ ἥλιακὸ ρολοῖ, ποῦ μόνο γνώριζε εὐγενικὰ ν' ἀκολουθῆ τὴ σοβαρὴ καὶ φωτεινὴ πορεία τῶν ἄσπλων ὥρῶν, ὀλοένα γίνεται σπανιώτερο ἀπὸ τοὺς κήπους μας. Τὸ ἀπαντᾷ κανεὶς μόνο στοὺς λίθινους ἐξώστες, σὲ μερικοὺς δημόσιους περιπάτους, στὴ δεινροστοιχία κάποιας παλιᾶς πόλης, κάποιου παλιοῦ πύργου, κάποιου ἀρχαίου πλατανιοῦ, ὅπου οἱ χρυσοὶ τοῦ ἀριθμοῦ, ὁ δίσκος κι ὁ ρυθμὸς του χάνονται, κάτω ἀπὸ τὸ χέρι τοῦ ἴδιου θεοῦ, ποῦ ἤθελε νὰ διαιωνίσουν τὴ λατρεία του. Ὅμως ἡ Προβηγία καὶ μερικὰ ἰταλικά χωριά ἔμειναν πιστὰ στὸ οὐράνιο ρολοῖ. Συχνὰ βλέπει κανεὶς ἐκεῖ ν' ἀνοίγεται ἀπάνω στὴ ἠλιοφώτιστη κορυφὴ τοῦ πλέον χαροπὰ-χαροπὰ χαλασμένου σπιτιοῦ ὁ μὲ τοιχογραφίες μπογιαντισμένους κύκλος, ὅπου οἱ ἀκτίνες μετροῦν προσεκτικὰ τὸ μαγικὸ του πέρασμα. Καὶ ρητὰ βαθυά, ἢ ἀφέλῃ, μὰ σπάνια ἐμφαντικὰ ἐξ αἰτίας τοῦ τόπου, ποῦ κατέχουν καὶ τοῦ μέρους, ποῦ παίρνουν σὲ μιὰ τεράστια ζωὴ, προσπαθοῦν ν' ἀνακατώσουν τὴν ἀνθρώπινῃ ψυχὴ πρὸς ἀκατάληπτα φαινόμενα. «Ἡ ὥρα τῆς δικαιοσύνης δὲν κτυπᾷ στὰ ρολοῖα τοῦ κόσμου αὐτοῦ» λέγει ἡ ἥλιακὴ ἐπιγραφή τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Τουρετ-σουρ-Λού, τοῦ παράξενου χωριοῦ γειτονικοῦ τῇ κατοικίας μου, σχεδὸν ἀφρικανικοῦ, ποῦ μοιάζει ἀνάμεσα στὸ πέσιμο τῶν βράχων καὶ τὸ ἀνέβασμα τῶν ἀμαρυλλίδων καὶ τῶν συκιῶν ἓνα μικροσκοπικὸ Τολέδο ἀπωστεωμένο ἀπὸ τὸν ἥλιο. *A lumine motus*, «κινούμαι ἀπὸ τὸ φῶς» κηρύττει ὑπερήφανα κάποιον ἄλλο ἀπαστράπτον ρολοῖ. *Amyddst ye flowres i tell ye houres!* «Μετρῶ τὶς ὄρες ἀνάμεσα στὰ λουλούδια» ξαναλέει ἓνα ἀρχαῖο μαρμάρινο τραπέζι στὸ βάθος ἑνὸς παλιοῦ κήπου. Ὅμως ἓνα ἀπὸ τὰ πιὸ ὥραϊα εἶναι βέβαια ἐκεῖνο, ποῦ ἀνακάλυψε μιὰ μέρα στὰ περὶχωρα τῆς Βενετίας ὁ ἄγγλος Χάτζλιτ τῶν ἀρχῶν τοῦ περασμένου αἰῶνος: *Horas non numero nisi serena*: «Μετρῶ μονόχα τὶς φεγγερὰς ὄρες». Τὴ αἴσθημα καταστρεπτικὸ τῶν φροντίδων! Ὅλες οἱ σκιὲς σβήνουν στὸ ρολοῖ, ὅταν σκεπάζεται ὁ ἥλιος, κι ὁ χρόνος εἶναι πιά ἓνα μεγάλο κενὸ ἐξὸν ἂν τὸ πέρασμά του σημειωθῆ ἀπὸ κάτι χαρούμενο, ἐνῶ κάθε τι ποῦ δὲν εἶναι εὐτυχισμένο κατεβαίνει στὴ λήθη, καὶ ἢ ὄμορφῃ λέξη ἐκεῖνη μᾶς μαθαίνει νὰ μετροῦμε τὶς ὄρες μόνο μὲ τὶς εὐεργεσίες τους, μόνο στὰ χαμογέλια νὰ δίνουμε προσοχὴ καὶ νὰ λησμονοῦμε τὶς σκληρότητες τῆς τύχης, νὰ συνθέτομε τὴν ὑπαρξὴ μας ἀπὸ στιγμὲς λαμπρὰς καὶ ὄμορφες γυρνώντας πρὸς τὸ ἠλιοφώτιστο μέρος τῶν πραγμάτων καὶ ἀφήνοντας ὅλο τὸ ὑπόλοιπο νὰ περνᾷ ἀνάμεσα στὴ λησμονιάρα καὶ ἀπρόσεκτῃ φαντασίᾳ μας.

Τὸ ἐκκρεμές, ἢ κρουμιμένη κλειψύδρα, μᾶς δίδουν ὄρες ἀφρημένες, χωρὶς σχῆμα καὶ χωρὶς πρόσωπο. Εἶναι ὄργανα τοῦ ἀναιμικοῦ χρόνου τῶν δωματίων μας, τοῦ χρόνου τοῦ σκλάβου καὶ τοῦ αἰχμαλώτου. Ὅμως τὸ ἥλιακὸ ρολοῖ μᾶς φανερώνει τὴν ἀληθινὴ καὶ παλλόμενη σκιὰ τῆς φτερούγας τοῦ μεγάλου θεοῦ, ποῦ πλανᾶται μέσα στὸ κυανό. Τριγύρω στὸ

μαρμάρινο δίσκο, ποῦ στολίζει τὸν ἐξώστη ἢ τὰ σταυροδρόμια τῶν πλατυῶν δρόμων, καὶ ποῦ τὴν ὥρα ἄρμονίζεται πρὸς τὴν μεγαλοπρεπεῖς σκάλες, τὰ ἀπλωμένα κάγκελα, πρὸς τὰ πρασιναδοσκέπαστα τείχη τῶν βαθυῶν δρόμων, χαιροῦμαστε τὴν φευγάλα ἀλλ' ἀκαταμάχητη παρουσία τῶν χαρουμένων ὥρῶν. "Οποῖος ξμάθε νὰ τὴν γνωρίζῃ ἀνάμεσα στὸ διάστημα, θὰ τὴν ἴδῃ μὴ μὴ νὰ πλησιάζουν πρὸς τὴ γῆ καὶ νὰ κλίνουν πρὸς τὸν μυστηριώδη βωμὸ γιὰ νὰ κἀμουν θυσία, πρὸς τὸν Θεό, ποῦ ὁ ἄνθρωπος τὸν τιμᾷ χωρὶς νὰ τὸν γνωρίζῃ. Θὰ τὴν ἴδῃ νὰ προχωροῦν με ροῦχα διαφόρων εἰδῶν, ἀλλάζοντας, στεφανωμένες με ὀπωρικά, με ἄνθη ἀπὸ δροσιά, πρῶτα διαφανεῖς, ἀκόμα σχεδὸν μόλις ὄρατές, οἱ ἀγνές, ὕστερα οἱ ἀδελφές των οἱ μεσημεριάτικες, καυτερές σκληρὲς ἀπαστράπτουσες, σχεδὸν ἀμείληκτες καὶ ὕστερα οἱ τελευταῖες τοῦ λυκόφωτος ἀργές, πολυτελεῖς, ποῦ τὴν πορεία τους πρὸς τὴ νύκτα, ποῦ πλησιάζει, ἀργοπορεῖ ἢ πορφυρωμένη σκιὰ τῶν δένδρων.

5

Μόνον ἐκεῖνο εἶναι ἄξιο νὰ μετρήῃ τὴ λάμψη τῶν πρασίνων καὶ χρυσοῶν μηνῶν. "Οπως καὶ ἡ βαθυὰ εὐτυχία, δὲν μιλεῖ. Ἐπάνω του ὁ χρόνος περπατεῖ σιωπηλός, ὅπως σιωπηλὸς περνᾷ ἐπάνω στὴν σφαῖρα τοῦ διαστήματος. Ἄλλὰ κάποτε ἡ ἐκκλησία τοῦ γειτονικοῦ χωριοῦ, τοῦ δανείζει τὴν μπρούντζινη φωνή της, καὶ τίποτα δὲν εἶναι ἄρμονικότερο, ἀπὸ τὸν ἦχο τῆς καμπάνας ποῦ συμφωνεῖ πρὸς τὸ σιωπηλὸ σχῆμα τῆς σκιάς του, ὅταν σημειώσῃ, μέσα στὸν ὠκεανὸ τοῦ κυανοῦ, τὸ μεσημέρι. Δίνει ἕνα κέντρο καὶ διαδοχικὰ ὀνόματα στὴν διασκορπισμένη καὶ ἀνώδυμη πραγματικότητα. "Ολη ἡ ποίηση, ὅλες οἱ ἐμορφιὲς τῶν τριγυρινῶν, ὅλα τὰ μυστήρια τοῦ στερεώματος, ὅλες οἱ συγκεχυμένες σκέψεις τοῦ δάσους, ποῦ φυλάγει τὴ δροσιά, ποῦ τοῦ ἐμπιστεύτηκε σὰν ἱερὸ θησαυρὸ ἢ νύκτα, ὅλη ἡ μακαρία καὶ τρεμάμενη ἔνταση τῶν ἀγρῶν τοῦ σιταριοῦ, τῶν πεδιάδων, τῶν λόφων τῶν παραδομένων ἀνυπεράσπιστων στὴν καταφαγωτικὴ μεγαλοπρέπεια τοῦ φωτός, ὅλη ἡ ἀμερημνησία τοῦ ρυακιοῦ, ποῦ τρέχει ἀνάμεσα στὴν τρυφερὴ ὄχθη του, καὶ ὁ ὕπνος τοῦ στεκάμενου νεροῦ ποῦ σκεπάζεται ἀπὸ σταγόνες ἰδρώτα, ποῦ σχηματίζουν οἱ φουσκιλίδες τοῦ νεροῦ, καὶ ἡ εὐχαρίστηση τοῦ σπιτιοῦ, ποῦ ἀνοίγει τὴ λευκὴ πρόσοψή της λαίμαργα ν' ἀναπνεύσῃ τὸν ὀρίζοντα καὶ τὴ μυρωδιὰ τῶν ἀνθέων, ποῦ βιάζονται νὰ τελειώσουν μίαν ἡμέρα καιόμενης ἐμορφιάς καὶ τὰ πουλιά, ποῦ τραγουδοῦν κατὰ τὴν τάξη τῶν ὥρῶν γιὰ νὰ τοὺς πλέξουν γεράντες φαιδρότητας μέσα στὴ χαρὰ τοῦ οὐρανοῦ, ὅλα με χλιάδες πράματα καὶ χλιάδες ζωές, ποῦ δὲ βλέπονται συναντῶνται, καὶ παίρνουν συνείδηση τῆς διαρκείας των τριγύρω στὸν

καθρέφτη αὐτοῦ τοῦ χρόνου, ὅπου ὁ ἥλιος, ποῦ εἶναι ἕνας μόνος τροχὸς τῆς ἀπέραντης μηχανῆς, ποῦ μάταια ὑποδιαίρει τὴν αἰωνιότητα, ἔρχεται μὲ μιὰ εὐγενικὴ ἀκτίνα νὰ σημειώσῃ τὸ ταξίδι ποῦ ἢ γῆ, καὶ ὅ,τι φέρνει ἀπάνω της, ἐκτελεῖ κάθε μέρα ἀπάνω στὸ δρόμο τῶν ἄστρον.

Μετάφραση Α. Α.

ΝΙΝΟΥΛΑ

Ἡ ὥρα τρεῖς ἢ καινούργια δασκάλα πηγαίνει κοντὰ στὸ κρεββάτι τῆς Νινούλας καὶ τὴν ξυπνᾷ. Εἶναι ξερακιανὴ ἢ καινούργια δασκάλα, τὰ μάτια της εἶνε χωμένα στὴ κόχες τους, ποῦ ξεπετοῦν, καὶ τὰ μαλλιά της ὀλόμαυρα, σγουρά, ἀποκρουστικά, εἶναι δεμένα πρὸς τὰ πίσω. "Ολη μαζί εἶνε ἄσκημη καὶ φέρνει κάτι σὰν ἀντιπάθεια.

Δὲν ἄνοιξαν καλὰ-καλὰ τὰ μάτια τῆς Νινούλας, τῆς ξανθούλας καὶ ὀλόχαρης, σὰ νὰ ὄνειρεύεται ἀκόμη ρωτάει.

— Οὔτε σήμερα, κυρία Φανη, οὐδὲ σήμερα δὲ σᾶς ἔγραψε; θὰ εἴμαστε λοιπὸν λυπημένες καὶ σήμερα; θὰ κλαῖμε καὶ σήμερα;

Μιά φωνὴ στριγκιὰ καὶ δασκάλικα αὐστηρὴ ἀκούγεται.

— Τί φανίζεις αὐτοῦ πέρα! Δὲν ἔχει πιά κυρία Φανή. Τώρα ἔχει κυρία Κωνσταντία. Τάλλα νὰ τᾶφήσῃς. Σήκω νὰ κάνουμε μάθημα.

Σηκώνεται ἡ μικρούλα, ἡ Νινούλα. Τὰ ξανθιά της τὰ μαλλιά εἶναι χωμένα στὸ μακρὸ λευκὸ νυκτικὸ της. Τρίβει τὰ μάτια της, ποῦ εἶναι σὰ ὑδάτινη εἰκόνα πλαισιούμενη ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν ἥλιο.

— Μάθημα θὰ κάνουμε; Μάθημα! Μάθημα!

— Μάλιστα μάθημα. Φυσικὴ ἱστορία. Θὰ σοῦ μάθω γιὰ τὰ κατοικίδια ζῶα. Δὲν ξέρεις ἐσὺ τίποτε ἀπ' αὐτά. Βέβαια, ποῦ καιρὸς νὰ σοῦ μάθῃ ἢ κυρία Φανή τέτοια πράματα!

— Γιατὶ μιλάτε ἔτσι γιὰ τὴν κυρία Φανή! Γιατὶ βέβαια δὲν τὴν ξέρατε ἐσεῖς! Γιατὶ τὴ φαντάζεσθε ὅπως θέτε!

— Σούτ! Σούτ! Σούτ! Πάλι αὐτὰ θὰκούσουμε. Μοῦ τᾶπες χίλιες φορές. Σήκω τώρα νὰ σὲ πλύνω.

Σηκώνεται ἡ Νινούλα. Εἶναι ἕνα ὄνειρον ἔντεκα Ἀπρίληδων. Βέβαια τὸ μάτι, ποῦ τὴν κοιτᾷ δὲ συγκοινωνεῖ πιά παρὰ μὲ τὸν οὐρανὸ.

— Γιατὶ χύνετε τόσο λίγο νερό, κυρία. Ἄχ πῶς βρωμᾷ τὸ νερὸ αὐτό! Ρίξτε λιγάκι κολώνια.

— Κολώνια! κολώνια! Τί θὰ ποῦν, καλέ, αὐτὰ τὰ πράματα!

— Μὰ μῆμαθαν νὰ πλένουμε μὲ κολώνια! Δὲ μπορῶ τώρα νὰ τὸ ξεμάθω.

— Θὰ τὸ ξεμάθης μιὰ χαρά. Θὰ κάνης ὅτι σοῦ διδάχῃω ἐγώ. Τέλειωσε.

Ἔχει μισοπλυθῆ ἡ Νινούλα. Ξεφεύγει τῆς δασκάλας καὶ τρέχει στὴ μικρὴ τουαλέττα, ποῦ εἶναι μὲς στὴν κάμαρα τῆς καὶ ἀρπάζει ἕνα μικρὸ μπουκαλάκι καὶ μυρίζει.

— Τί εἶναι αὐτὸ πάλι;

— Essence. Εἶναι βιολέττα. Νὰ μυρίστε καὶ σεῖς. Ἡ κυρία Φανὴ ἔλεγε πὼς ξυπνάει μέσα σου ὅλες τὶς χάρες τῆς ζωῆς.

— Θέ μου! Θέ μου!... Ἐσένα σὲ κατάστρεψε αὐτὴ ἡ δασκάλα σου. Καὶ φρενιασμένη ἡ Κωνσταντία ἀρπάζει τὸ μπουκαλάκι καὶ τὸ πετᾷ στὸν κουβᾶ, ποῦ χύνουνε τὰ νερὰ τοῦ λαβομάνου.

Ἵλη ἡ κάμαρα ἀναδίνει μιὰν εὐωδιά, ποῦ σὲ πεθαίνει.

Ἐκεῖ ποῦ ἔκλαιγε ἡ Νινούλα, ἐκεῖ γελᾷει τώρα.

— Δῆτε, τῆς λέει, τί κάνετε γειμίσατε ὅλο τὸ σπίτι μενεξέ. Μὰ σεῖς δὲ νοιώθετε ἀπ’ αὐτὰ τὰ πράματα. Σεῖς..

Σηκώνεται ἀγριεμένη ἡ δασκάλα καὶ τρέχει πρὸς τὴν πόρτα.

— Πάω κιόλας στὴ μητέρα σου. Ἐσὺ δὲν ὑποφέρεσαι πιὰ. Ἐσένα σὲ λώλανε ἡ κυρία δασκάλα σου.

— Πηγαίνετε! Καὶ δὲν πᾶτε; Καλωσύνη θὰ μοῦ κάνετε. Πᾶτε κιόλας.

Ἐγὼ δὲ μπορῶ νὰ κάνω μ’ αὐτὸ τὸν τρόπο.

Χτυπάει τὰ ποδαράκια τῆς τὰ λεπτὰ ἡ Νινούλα καὶ φωνάζει.

Γυρίζει ἡ δασκάλα καὶ τὴν ἀρπάζει ὀλάκαιρη.

— Σώπα, τῆς λέει, γιατί καὶ ἐγὼ δὲν ξέρω...

Μπήγει τὶς σκληριεὶς ἡ μικρὴ. Τρέχει ἡ μητέρα τῆς.

— Τί εἶνε καλέ, τί τρέχει;

Ἡ δασκάλα παίρνει ὅλη τῆς τὴ σοβαρότητα καὶ λέει:

— Κυρία μου, τὸ κορίτσι σας εἶναι σχεδὸν χαμένο. Ἡ δασκάλα, ποῦ τοῦ εἶχατε πρὶν, τῷχει καταστρέψει. Μισὴν ὥρα γράμματα τοῦ ἔκανε καὶ δέκα ὥρες τὴ μέρα τοῦ μιλοῦσε γιὰ τοὺς ἔρωτές τῆς καὶ γιὰ τοὺς καημοὺς τῆς. Κ’ ἡ Νινούλα σας τώρα δὲν κάνει ἄλλο παρὰ νὰ ὄνειρεύεται τοὺς ἔρωτες καὶ τοὺς καημοὺς τῆς δασκάλισσάς τῆς. Ἐπειτα τῆς ἔμαθε ὅλα, ποῦ διεγείρουν τὰς αἰσθήσεις μας πρὸς τὸν ἔρωτα, καὶ ξέρει τόσα, ὅσα δὲν ξέρω ἐγώ..

Τὴν κοιτάζει ἄγρια ἡ κυρία στὰ μάτια καὶ ἐκείνη σωπαίνει. Ἐπειτα ἡ κυρία σιμώνει κοντὰ στὴ Νινούλα καὶ τὴν πιάνει ἀπ’ ταῦτι.

— Τί εἶπαμε; τῆς λέει. Δὲν εἶπαμε νὰ πᾶρουν ὅλ’ αὐτὰ; Τί μάθημα ἔχετε στὸ πρόγραμμα σας γι’ αὐτὴ τὴν ὥρα, κυρία Κωνσταντία;

— Φυσικὴ ἱστορία γιὰ τὰ κατοικίδια ζῶα.

— Πολὺ καλὰ στὸ μάθημα σας καὶ κοίταξε Νινούλα νὰ μὴν ἀκούσω τσιμουδιά.

Βγαίνει ἡ μητέρα. Νικητὴς κόκορας ἡ δασκάλα τώρα. Κάθεται στὸ τραπέζι. Θέλοντας καὶ μὴ κάθεται στὸ πλάι τῆς ἡ Νινούλα, ἀποφασισμένη νὰ μὴ γίνῃ τὸ μάθημα.

— Ἀρχίζει τὸ μάθημα, λέει ἡ δασκάλα. Τί ξέρεις γιὰ τὸ σκύλλο;

Σιωπὴ ἡ Νινούλα.

— Τί ξέρεις γιὰ τὸ σκύλλο; Τί ζῶον εἶναι σοῦ εἶπα χτές;

— Δὲν θυμᾶμαι τί μοῦ εἶπατε. Μὰ γιὰ τὸ σκύλλο εἶχαμε κάνει καὶ μὲ τὴν κυρὰ Φανή.

— Θυμᾶσαι τοῦλάχιστον τί σοῦ εἶπε γι’ αὐτὸν ἐκείνη;

— Μάλιστα. Νὰ μιὰ ἀρχόντισσα εἶχε ἕνα σκύλλο πιστὸ καὶ εὐγενικό, ποῦ τῆς πήγαινε καὶ τῆς ἔφερε ταχτικά τὰ γράμματα τοῦ ἀγαπημένου τῆς, ἐνὸς βασιλόπουλλου.

Τρέμει πιὰ ἡ κ. Κωνσταντία, μὰ θέλει καὶ νὰ συγκρατηθῆ.

— Μὰ εἶσαι ἀνυπόφορη! ἀνυπόφορη! ἀνυπόφορη!

— Μὰ γιὰ νὰ σᾶς πῶ, κυρία Κωνσταντία, τέτοιαν ὥραν ὑποφέρεται μάθημα καὶ μάλιστα φυσικὴ ἱστορία. Ἄς πᾶμε κάτου στὸ μπαξέ. Ἐκεῖ τοῦλάχιστον θᾶξῃ καὶ δροσιά.

Διστάζει ἡ δασκάλα μὰ βλέποντας πὼς δὲ μπορεῖ νὰ φέρῃ στὰ νερὰ τῆς τὴ μαθήτρα τῆς ἀποφασίζει καὶ κατεβαίνουν στὸν κήπο.

Κάτω ἀπ’ τὰ δέντρα ἡ σκιὰ εἶναι ὄνειρώδικη καὶ μύριες αὔρες πνέουν ἡδονικά.

— Εἶδατε τί ὄμορφα εἶναι ἐδῶ; Ἄναπνέψαμε λιγάκι. Τώρα θὰ κάμω καὶ μιὰ βόλτα, καὶ ἔπειτα κάνουμε ὅ,τι θέτε.

Πρὶν τῆς δόση τὴν ἄδεια ἡ δασκάλα φεύγει μόνη τῆς ἡ Νινούλα. Φορεῖ μιὰ ροζ ρομπίτσα καὶ στὴ μιὰ τῆς μπούκλα εἶναι δεμένη μὲ φιόγκο μιὰ ἐπίσης ροζ κορδέλλα. Τρέχει σὰν ἐμπνευσμένη ἀπὸ τὶς ζωές, ποῦ τὴν προσκαλοῦν ἐκεῖ κάτω.

Ἄξαφνα ἔχει φτάσει στὴν ὀξώπορτα. Ὅ,τι ἄνοιξε ὁ δοῦλός τους. Βαστᾷ κάτι γράμματα ἀπ’ τὸ ταχυδρομεῖο.

— Ματμαξέλ, τῆς λέει, τὰ παίρνετε σεῖς, γιατί ἐγὼ βιάζομαι νὰ πάγω ἄλλοῦ.

— Δός τα, λέει, καὶ τὰ παίρνει.

Διαβάζει τὶς ἐπιγραφές τους. Σταματᾷ σὲ μιὰ κάρτα. μὲ τὴν ἐπιγραφή «*Δεσποινίδα Φανή*». Τὴ γυρίζει ἀπ’ τὴν ἄλλη τὴ μεριὰ καὶ διαβάζει.

Ἄγαπητὴ μου

Ἀδύνατο νὰρθῆ στὰ λογικά του ὁ Γιάννης. Μὴν ἐλπίζης πιὰ τίποτε. Ἐδῶσε τὸ λόγο του ἐπισήμως στὴν κόρη τοῦ Μπάρου καὶ θὰ γίνουν σὲ λίγες μέρες οἱ ἀρραβῶνές τους. Θάρρος καὶ ὑπομονή. Ἀκριβῶς

ὅ,τι μούγραφες. Καὶ πρὸ πάντων περιφρόνηση. Μὲ τὸ τραῖνο τοῦ
Σαββάτου ἔρχομαι αὐτοῦ.

Σὲ φιλῶ πολὺ
Στάσα».

Μπήγει τοὺς λυγμοὺς ἢ Νινούλα καὶ κλαίγει ἀπαρηγόρητα.
— Ἄ τί θὰ γίνουμε! Τί θὰ γίνουμε! Τί θὰ γίνουμε!

ΙΟΥΛΙΟΣ 1912

ΤΩΝΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΣ

"ΡΟΔΟΠΗ,, ΤΡΑΓΩΔΙΑ

ΝΙΚΟΛΑΟΣ Ο ΠΟΡΙΩΤΗΣ ΠΟΙΗΣΑΣ ΕΞΕΔΩΚΕΝ ΑΘΗΝΗΣΙ, ΤΥΠΟΙΣ "ΕΣΤΙΑΣ,, ΧΗΧΑΙΙ

Ἀφότου κάποιο ξύπνημα στὴ φιλολογικὴ ἐργασία ἔγινε καὶ στὸ
δρᾶμα καὶ στὴ τραγωδία, ἦταν φυσικὸ νὰ ἀνοιχθῆ νέος δρόμος στοὺς
ἐργάτες τῆς, ἔξω ἀπὸ τὸν συνηθισμένον Ἀλεξανδρινὸ καὶ Βυζαντινὸ περπά-
τημα στὴ μίμηση τῆ δουλικῆ καὶ στὴν ἀτεχνῆ ἀντιγραφὴ τῶν ἀρχαίων,
ἢ στὴν κακότεχνῆ διασκευή. Στὴν ἐξέλιξη ποῦ ἔσπερνε καὶ τὸ εἶδος
αὐτὸ τῆς φιλολογίας μακρὰ ἀπὸ τὸν ἀποπνιχτικὸ κρίκο τῆς θλιβερῆς
καὶ φακιρικῆς γονυκλισίας στὰ ἀρχαῖα πρότυπα, ἢ πρώτη σκέψη θὰ ἦ-
τανε φυσικὰ νὰ ζητηθῆ ἢ ὕλη τῆς τραγωδίας καὶ τοῦ δράματος ἔξω
ἀπὸ τὴν ἀρχαία μυθολογία καὶ ἱστορία γιὰ τὴ μιά, ἔξω ἀπὸ τὴν
ἐπιπόλαιη ἀντιγραφὴ τῶν ξένων κοινωνιῶν στὸ ἄλλο, καὶ μακρὰ ἀπὸ
τὴν ἀναμικτὴ ἀντίληψη, ποῦ ὅ,τι γίνεται στὶς ξένες κοινωνίες, ἢ γίνε-
ται, ἢ πρέπει νὰ γίνεται, ἔστω καὶ σὲ μικρογραφία, καὶ στὴν κοινωνία μας.

Στὴν τραγωδία χρειάστηκε πολλὰς φορὰς νὰνοιχθῆ ἢ Βυζαντινὴ Ἰ-
στορία καὶ ὄχι λίγοι προσπάθησαν νὰ δραματοποιήσουν μερικὰ τῆς
γεγονότα. Μὰ οἱ ἀπόπειρες ἀπέδειξαν, πῶς ὅσοι τὸ ἐπιχείρησαν δὲν
στάθηκαν ἱκανοὶ ν' ἀποτινάξουν οὔτε τὴ δουλικὴ μίμηση, οὔτε τὴν
πρόληψη, ποῦ τοὺς βάραινε καὶ ἔτσι οἱ ἥρωες τῶν τραγωδιῶν μας
αὐτῶν εἶναι ἀρχαῖοι Ἕλληνες κακότεργοι καὶ ἀσύστατοι, καὶ ὄχι με-
γάλες μορφές τοῦ Βυζαντινισμοῦ μὲ ὅλες τὶς συγχρονικὲς του ἀρετὲς ἢ
κακίες. Ρωμαντικὴ φρασεολογία καὶ ὑπερρωμαντικὴ ἀναπαράσταση τρα-
γικῶν γεγονότων ἢ μεγάλων ἱστορικῶν σκηνῶν, ἔπεσε στὴν ἀπομίμη-

ση χαρακτηρῶν, ποῦ δὲν ἦσαν καὶ δὲν μπορούσαν νὰ εἶναι βυζαν-
τινοί, ἀφοῦ οἱ συγγραφεῖς φύσησαν μέσα στοὺς ἥρωές τους τὴν δάνεια
ἀρχαίικη ψυχὴ, ποῦ γνώρισαν ἀπὸ ἀνάγνωση, καὶ ὄχι τὴ βυζαντινὴ, καὶ οὔτε
τὴ μίαν οὔτε τὴν ἄλλη ἔνοιωσαν νὰ φωλεύη μέσα τους πρὶν τὴ ζωγρα-
φίσουν στὸ ἔργο τους.

Γιὰ μιὰ τραγωδία χρειάζεται στὴ συνείδηση τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ ποιητῆ
νὰ ἔχουν θρονοιστῆ οἱ ἥρωές τῆς σὲ κάποιο θρυλικὸ ἐπίπεδο καὶ νὰ παρου-
σιάζονται ἀρκετὰ ἀνώτεροι ἀπὸ τοὺς σημερινούς, ποῦ βλέπουμε νὰ κι-
νοῦνται ἔλεινοι καὶ μικροὶ δλόγουρά μας. Συγχρονισμὸς στὴν τραγωδία
δὲν μπορεῖ εὐκόλα νὰ σταθῆ, καὶ μόνο μιὰ μεγάλη ποιητικὴ φλέβα θὰ
μποροῦσε νὰ ἐπιβάλλη ἓνα τέτοιου εἶδους ἔργο. Γιὰ ἓνα δρᾶμα σύγχρονο
χρειάζεται, οἱ ἥρωες, ἀντίθετα, νὰ εἶναι τόσοι γνωστοὶ δλόγουρά μας, ποῦ νὰ
νοιώθουμε ἓνα κομᾶτι τῆς ψυχῆς μας, ἂν ὄχι τὸ μεγαλύτερό τῆς μέρος,
νὰ βρίσκεται μέσα τους, καὶ πραγματικὰ νὰ παίζεται καὶ μέρος τῆς ζωῆς
μας, τῆς ἀτομικῆς καὶ κοινωνικῆς, ἀπὸ αὐτοὺς καὶ στὸ δρᾶμα. Εἶναι φανε-
ρὸ πῶς δρᾶμα ποῦ λαβαίνει βᾶση ἰδέες μὴ καλλιεργημένες δλόγουρά μας,
ξένες ἀπάνω-κάτω γιὰ μᾶς, καὶ πρόσωπα, ποῦ δὲν συναντήσαμε καὶ εὐκόλα
δὲν θὰ τὰ συναντήσουμε, δὲν μπορεῖ νὰ σταθῆ εὐκόλα καὶ στὴ σκηνὴ καὶ
στὴ φιλολογία. Γιατὶ θὰ τοῦ λείπη ἢ μεγαλύτερη γιὰ ἓνα συγχρονιστικὸ
δρᾶμα ἀρετὴ, ἢ πιθανότητα καὶ ἢ ὁμοιότης, ἢ εἰλικρίνεια δηλαδὴ, καὶ
ἔργο ποῦ δὲν στηρίζεται στὴν εἰλικρίνεια, προπάντων θεατρικῶ, μὲ ὅλη
τὴν προσπάθεια καὶ τὴν τέχνη τοῦ ποιητῆ του δὲν ἔμπορεῖ οὔτε κἂν νὰ
αὐτοσυντηρηθῆ, ὄχι νὰ ζήσῃ μὲ τὴν τροφή, ποῦ τῶν ἄλλων ἢ ἐκτίμηση
θὰ τοῦ δώσῃ. Ἔτσι ἢ ἐπίδραση τῶν ξένων μεγάλων ἀνακαινιστῶν τῆς
δραματικῆς τέχνης, ποῦ κυριάρχησαν τελευταῖα καὶ κυριαρχοῦν ἀκόμη στὴ
ξένη φιλολογία καὶ σκηνή, δὲν κατώρθωσε νὰ μᾶς δώσῃ ἔργα καλά, ποῦ
νὰ στέκονται, ἐνῶ οἱ μεταφράσεις τῶν ἔργων τῶν ξένων, ὄχι μόνον ἀπὸ
τὴν μεγάλη των πνοή, μὰ καὶ ἀπὸ τὴν ἀντίληψη ὅτι εἶναι εἰλικρινῆ, βα-
στιοῦνται στὴ σκηνὴ καὶ ἀρέσκουν στὸ ἑλληνικὸ δημόσιο. Μιὰ Νόρα λ. χ.
φαίνεται εἰλικρινῆς στὸν Ἕλληνα, ποῦ παρακολουθεῖ στὸ θέατρο στὸ «Σπίτι
τῆς Κούκλας». Ἔνας Ὁσβάλδος ἐπίσης, γιατί πρῶτα-πρῶτα βάζει στὸ νοῦ
του ὁ θεατῆς: «αὐτὰ ἔτσι γίνονται καὶ μποροῦν νὰ γίνονται ἐκεῖ.» Ὁταν
ὅμως βλέπῃ τοὺς ἥρωες τῶν δραμάτων τῶν νεοελληνικῶν μὲ τὶς σοσια-
λιστικὲς καὶ ἀνατρεπτικὲς θεωρίες, τίς πολὺ πὺλ μικρολογώτερες καὶ ἀφελέ-
στερες, νὰ ποῦμε, ἀπὸ τὸ δυνατὸ σύνολο τῶν ἱπενικῶν καὶ νιτσεικῶν κύ-
κλων καὶ ἰδεῶν, νοιώθῃ πῶς ἀπὸ τὸ ἔργο λείπει ἢ φυσικὴ ἀναπαράσταση
τῆς κοινωνίας, ποῦ τὸν περιβάλλει, δὲν βλέπει τὴν εἰλικρίνεια στὸ δρᾶμα
καὶ τὴ ψυχὴ του στοὺς ἥρωες, καὶ δὲν δέχεται τὴν ἀπόπειρα, ποῦ παραστά-
θηκε ἐμπρὸς του, νὰ χαρακτηρίσῃ γιὰ ἔργο ἀληθινὸ, ποῦ ἔμπορεῖ νὰ τὸ
δεχθῆ γιὰ ἐθνικὴ του φιλολογία.

Ἔτσι τὸ δρᾶμα παραστράτησε γιατί οἱ συγγραφεῖς πέσανε στὸ μικρο-
λογώτερο ρεαλισμὸ, γενικεύοντας τίς μελέτες τους καὶ τίς γνώσεις τους, ἢ

τὸ ἓνα καὶ μόνον πρόσωπο μὲ τέτοιες ιδέες καὶ συναισθήματα, ποῦ εἶδανε, ἐνῶ ἀντίθετα οἱ ἀπόπειρες γιὰ τὴ μόρφωση νεοελληνικῆς τραγωδίας σκόνταψαν στὸν ὑπερβολικὸ ἐξιδανικευμὸ καὶ τὴν λυρικὴν ἔξαρση.

Πραγματικά, ὅταν εἶδανε πῶς οὔτε τὴν Βυζαντινὴ ἱστορικὴ περίοδο δὲν ἤμποροῦσαν νὰ τραγωδοποιήσουν, ἄς μᾶς συγχωρεθῆ ἡ λέξη, οἱ συγγραφεῖς γύρισαν σὲ μιὰ πλούσια καὶ ἀνόθευτη πηγὴ, στίς παραδόσεις, τοὺς θρύλους καὶ τὰ δημοτικὰ τραγούδια, μὲ τὴν πίστη, ποῦ ὅ,τι δὲν ἤμπόρεσαν νὰ κάμουν μὲ τὴν ἀρχαία περίοδο καὶ τὴ Βυζαντινὴ — νὰ κλείσουν μέσα τους τὴν ψυχὴ της — θὰ τὸ κατώρθωναν μὲ τὴν νεώτερη πηγὴ. Ὁ λόγος εἶναι γιὰ ἐκείνους, ποῦ ἔνοιωσαν τὴ δύναμη νὰ ρίξουν μερικὲς προλήψεις καὶ νὰ σηκώσουν τὴν φιλολογία ἀπὸ τὸ γονάτισμα καὶ τίς μετάνοιες ἔμπρὸς στ' ἀρχαῖα εἶδωλα. Φυσικὰ οἱ πρῶτοι, ποῦ ἔνοιωσαν αὐτὸν τὸν παλμό, ἦσαν οἱ λυρικοὶ ποιητὲς μας γι' αὐτὸ ὅμως καὶ ἡ ἐκμετάλλευση τῆς πηγῆς μπορεῖ νὰ πῆ κανεὶς πῶς μόνον τὴν ἐξωτερικὴ μορφή καὶ τὸν τίτλο τῆς τραγωδίας εἶχε, καὶ πῶς μέσα μόνον λυρικὰ ποιήματα καὶ στροφὲς παρουσίασε. Αὐτὸς ὁ λυρισμὸς — εἴτε στὸ πεζὸ εἴτε σὲ στροφὲς ἦταν γραμμένη ἡ τραγωδία — ἔκαμε τίς περισσότερες — ἢς μὴν ποῦμε ὅλες, — ἀπόπειρες νὰ μὴν ἔχουν τὴν τραγικὴ πνοή, ποῦ τοὺς χρειάζονταν γιὰ νὰ σταθοῦν σὰ σύμμετρα θεατρικὰ ἔργα. Ἀπὸ τὸν Βαλαωρίτην μὲ τὴν «Κυρὰ Φροσύνη», ὡς τὴν τελευταία τοιουτότροπη δραματικὴ προσπάθεια, ὁ λυρισμὸς εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα ἁμαρτήματα τῶν ἀποπειρῶν. Τόσο ἄφθονος καὶ τόσο ἄκαιρος, ὥστε σχεδὸν νὰ μὴ ὑπάρχη δράση καὶ θέση τραγικὴ στὰ ἔργα αὐτά. Ἡ μιὰ ἐξαίρεση ποῦ μποροῦμε νὰ φέρουμε, ὁ Καμπύσης, εἶχε τὸ τάλαντο τραγικοῦ καὶ ὄχι λυρικοῦ ποιητῆ, γι' αὐτὸ ξέφευγε ἀπὸ τὸν κύκλο.

Ἡ «Ροδόπη» τοῦ κ. Ποριώτη ἔρχεται νὰ αὐξήσῃ τώρα μὲ ἓνα ἀκόμα ἔργο τὸν κύκλο ἐκείνων, ποῦ ζητοῦνε τὴν ὑπόθεση τῆς τραγωδίας ἀπὸ τὴν πηγὴ τῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν καὶ θρύλων.

2

Ὁ ὠραῖος θρύλος τῆς ἀδελφῆς τοῦ Μαυριανοῦ, ποῦ ἓνα δημοτικὸ τραγούδι διαιώνισε, εἶναι ἀρκετὰ γνωστός. Καυχίεται ὁ Μαυριανὸς γιὰ τὴν τιμότητα τῆς ἀδελφῆς του καὶ λέγει :

«Σὰ μὲ τὴν ἀδελφοῦλά μου κανένας δὲν τὴν ἔχει!

Ἄφίλητη καὶ ἀσίμπητη καὶ γελασμοὺς δὲν ἔχει.

Τί δὲν πλανιέται μὲ φίλι, μ' ἀσῆμι μὲ λαγάρι

μουδὲ πλανιέται γιὰ φλουρὶ καὶ γιὰ μαργαριτάρι!

Τὰ λόγια αὐτὰ εἰπώθησαν μπροστὰ στὸ βασιλιᾶ τῆς χώρας, καὶ αὐτὸς ἀγγίχθηκε πῶς δὲν ἤμπορεῖ τάχατες νὰ τήνε ξελαγιάσῃ. Βασίζεται στὰ πλοῦτη του καὶ στὸ βιό του καὶ στοιχηματίζει πῶς αὐτὸς θὰ τὸ κατορθώσῃ.

Ὁ Μαυριανὸς πειράχθηκε ὄχι μόνον ἡ πεποίθησις στὴν τιμότητα τῆς ἀδελφῆς του, μὰ καὶ ἡ ἐθνικὴ παράδοσις, ποῦ παρασταίνει τὸν ἀδελφὸ φύλακα καὶ ἐγδικητὴ τῆς τιμῆς τῆς ἀδελφῆς ξυπνάει μέσα του καὶ δέχεται τὸ στοιχίμα τοῦ βασιλιᾶ. Ἄν ὁ βασιλιᾶς νικήσῃ βάξει στοιχίμα τὸ κεφάλι του ἂν νικηθῆ θὰ πάρῃ τὰ πλοῦτη τοῦ βασιλιᾶ.

Ὁ βασιλιᾶς ἀρχίζει νὰ τριγυρνᾷ τὴν ἀδελφὴ τοῦ Μαυριανοῦ νὰ τῆς στέλνῃ δῶρα καὶ μεσίτρες γιὰ νὰ τὴν πείσῃ ἡ ἀδελφὴ μένει στὴν τιμότητά της. Τῆς ὑπόσχεται στὰ τελευταῖα νὰ τὴν πάρῃ γυναικᾶ του ἂν τοῦ χαρίσῃ πρῶτα μιὰ νύχτα τὴν ἀγάπη της καὶ τὸ μισό της τὸ κρεββάτι. Ἡ ἀδελφὴ τοῦ Μαυριανοῦ δὲν κλονίζεται, μὰ θέλει καὶ νὰ γελασῇ τὸ βασιλιᾶ νὰ τοῦ πάρῃ τὰ δῶρα καὶ τὸ θρόνο κρατῶντας τὴν τιμὴ της ἡ φιλοδοξία καὶ ἡ γυναικεία ματαιοφροσύνη καὶ ἀγάπη στὰ πλοῦτη καὶ στοὺς στολισμοὺς παλεύουν στὴν ψυχὴ της καὶ ὁ δόλος ἀποφασίζεται.

Κάμνει πῶς δέχεται τίς προτάσεις του, στὸ συμφωνημένο σύνθημα στὸ διάβα τοῦ βασιλιᾶ ρίχνει τὸ χειρόκτι της, καὶ ὁ βασιλιᾶς τὴ νύχτα μπαίνει στὰρχοντικὸ τοῦ Μαυριανοῦ, στὴν κάμαρη καὶ στὸ κρεββάτι τῆς ἀδελφῆς, μὰ τὸ πρῶνι παρατήρησε πῶς εἶχε γελαστῆ. Εἶχε κοιμηθῆ μὲ τὴ δούλα καὶ ἀκούει, ἀφοῦ ἔχασε τὸ στοιχίμα, εἰρωνικὴ τὴ φωνὴ τοῦ Μαυριανοῦ νὰ τοῦ λέγῃ :

Σύρ' ἔπαρε τὴ μούλα μου νὰ πᾶς νὰ φέρῃς ξύλα.

Τὴ δούλα μου κοιμήθηκες καὶ δουλός μου θὰ γένῃς ».

Περισσότερο βέβαια ἀπὸ τὸν ἐπιτυχημένο δόλο στὸ ποίημα ζουγραφίζεται ἡ τιμὴ τῆς ρωμιοπούλας παρθένας, ποῦ δὲν πουλιέται, καὶ μόνον ἔπειτα ἀπὸ τὸ στεφάνωμα παραδίνεται, καὶ ἡ πίστη τοῦ ἀδελφοῦ στὴν τιμότητα τῆς ἀδελφῆς, ποῦ ἤμπορεῖ περήφανα νὰ τὸ διαλαλῇ καὶ νὰ τὸ καυχίεται. Εἶναι ἀντίληψη καθαρὰ τῆς ψυχῆς τοῦ νεοελληνισμοῦ, ποῦ προβαίνει καὶ στὸ σκότωμα τῆς ἀδελφῆς ἀκόμα, ἂν ἀτιμασθῆ καὶ ἀτιμᾶσι καὶ τὸν ἀδελφὸ καὶ τὸ οἰκογενειακὸ ὄνομα. Στὴν ἀρχαιότερη βυζαντινὴ ἐποχὴ δὲν ξεύρουμε ἂν αὐτὴ ἡ ἀντίληψη ζοῦσε στὴν ψυχὴ τοῦ ἑλληνισμοῦ. Βέβαια ὅμως δὲν τὴν εἶχε ἡ ἀρχαία ἑλληνικὴ ψυχὴ ὅσο μάλιστα ἀτατρέχουμε στὰ πιὸ περασμένα χρόνια, τόσο βλέπουμε ποῦ τὸ αἶσθημα αὐτὸ τῆς τιμῆς λείπει. Ὁ ποιητὴς λοιπόν, ποῦ θὰ ἀντιλοῦσε τραγωδία ἀπὸ τὸν θρύλο αὐτὸ τοῦ Μαυριανοῦ, γιὰ νὰ παρουσιάσῃ ἔργο εἰλικρινὰ γραμμένο, δὲν ἔπρεπε νὰ φύγῃ πολὺ μακριὰ ἀπὸ τὴ σημερινὴ ἐποχὴ βάζοντας ἐπομένως ὁ κ. Ποριώτης τὴν ἐποχὴ τῆς τραγωδίας του «στὴν ἐποχὴ, ποῦ ἀρχίζει ὁ ἄνθρωπος νὰ κλονίξῃ τὸ θρόνο τῶν Ὀλυμπίων καὶ νὰ θεσποῖ τὸν ἑαυτὸ του», πρᾶγμα, ποῦ ἄλλωστε δὲν φαίνεται στὴν ἐξέλιξη τῆς τραγωδίας του, ἔκαμε τὸ πρῶτο βῆμα στὴν ἀνελικρίνεια. Ἔτσι οἱ ἥρωες του ὀνομαστικὰ μόνον εἶναι ἀρχαῖοι, καὶ ἔχουν ψυχὴ δανεισμένη ἀπὸ τὴ σύγ-

χρονη ζωή, όπως ή ήρωίδα του Ροδόπη έχει διαβασμένες κάμποσες σελίδες του Νίτσε.

Και δε οικαιολογείται ή παλινόστηση αυτή στην αρχαία εποχή, παρά μόνο από ένα νοσταλγικό πόθο του ποιητή και από κάποια επίδραση των έργων, που μετέφρασε στην ελληνική ο συγγραφέας της «Ροδόπης». Του χρειάζονται περισσότερο για τον εαυτό του, παρά για την τραγωδία του χρόνοι ίπποτικοί, επιδρομές, πόλεμοι, ρωμαντική αρχαιότητα, όπου μόνο ή νεοελληνική των τελευταίων αιώνων ιδεολογία και σκηνοθεσία έφτανε να δικαιολογήση την ύπαρξη και του δημοτικού τραγουδιού—ένα γεγονός—και της τραγωδίας του—μια αναπλήρωση και απόπειρα. Εκεί που το δημοτικό τραγούδι πιστεύεται για αληθινό και έχει ύψώσει τους ήρωες στην κοινή συνείδηση ήταν περιττή τεχνητή προσπάθεια και αναχρονισμός, που κάμνει το έργο ασυμβίβαστο με την ψυχή της εποχής. Είχε το τραγούδι προετοιμάσει το δρόμο της τραγωδίας και οι ήρωές του είχαν την αίγλη στην εθνική συνείδηση, που ζητά πάντα ή τραγωδία να προσδώση στους ιδικούς της.

Βέβαια θα ήτανε ολιγώτερο θετική ή παρατήρηση στον άνειλικρινή αναχρονισμό, αν ο κ. Ποριώτης δανείζονταν πολύ ολιγώτερα στοιχεία από το δημοτικό τραγούδι· μα με όσα παίρνει από τον θρύλο έπρεπε να μείνη πλησιέστερος στην εποχή μας, γιατί όλα τα πρόσθετα πρόσωπα, που παρουσιάζει, ξαφνίζουν μονάχα, γιατί ενώ ολότελα έπεισοδιακό ρόλο έπρεπε να παίξουν στην τραγωδία, κάποτε ξεφεύγουν και παρουσιάζονται με αξίωση να γίνουν τα κύρια πρόσωπα και οι σπουδαιότεροι ρόλοι και κάποτε το κατορθώνουν, όπως το καταφέρνει ή Κρινώ.

Ένας ποιητής παίρνοντας ένα μύθο έχει δικαίωμα να τον αλλάξει, όσο θέλει. Φτάνει το άλλαγμα να γίνεται μεθοδικό και ή στις λεπτομέρειες να παρουσιάζεται, ή στο συνολικό επίπεδο του θρύλου. Στις λεπτομέρειες μάλιστα ή άδεια ήμπορούμε να πούμε είνε απόλυτη· μα όταν το άλλαγμα γίνεται στο σύνολο πρέπει να είναι συνεπόμενο με τον εαυτό του. Από πράξη σε πράξη, από έπεισόδιο σε έπεισόδιο, να γεννιέται άλλου ή επικράτηση του μύθου, άλλου ή διάσπαση και ή αλλαγή του, είναι κάπως ασυμβίβαστο με την άπαντοχή του θεατή και με τους κανόνες της αρχαίας τραγωδίας, που τόσο αγαπά να κρατά ο κ. Ποριώτης. Από τις τρεις ένότητες του Αριστοτέλη έφύλαξε την ένότητα του τόπου και του χρόνου, και αν δεν έκαμνε τις αλλαγές εκείνες του μύθου θα είχε και την τρίτη ένότητα. Και όχι γιατί δίδουμε απόλυτη σημασία στις τρεις ένότητες της τραγωδίας γράφουμε αυτή την παρατήρηση, αλλά διότι ο κ. Ποριώτης αρκετή προσπάθεια έκαμε για να φυλάξει τις δυο άλλες, θέλοντας να προσεγγίση στην αρχαία Έλληνική κλασική τραγωδία.

(Το τέλος στον άλλο αριθμό).

Μ. ΚΑΛΟΓΝΩΜΟΣ.

ΑΡΜΕΝΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΜΠΕΑΡΟΣ ΤΟΥΡΙΑΝ :

ΜΙΚΡΗ ΛΙΜΝΗ

Μικρή λίμνη, γιατί τα νερά σου ήρεμοινε και δεν φουσκώνουν πιὰ σε ψηλά κύματα; Μήπως γιατί καθρεφτίστηκε μιὰ ώραία γυναίκα με ήδονη στον καθρέφτη σου;

“Η μήπως γιατί τα κύματά σου θαυμάζουνε τον γαλάζιον ούρανο και τα άσπρα μικρά σύννεφα, που μοιάζουν τον άφρο σου; Μικρή μου μελαγχολική λίμνη, έλα να γενούμε φίλοι. Σαν έσένα κι εγώ, αγαπώ να είμαι μοναχός, να σωπαίνω και να σκέπτομαι.

Το μέτωπό μου έχει τόσες σκέψεις, όσα έχεις κύματα. “Η καρδιά μου έχει τόσες πολλές πληγές, όσους έχεις άφρους. “Αλλ’ αν όλα μαζί τ’ άσπρα του ούρανού έπεφταν στο βυθό σου, πολύ μακρυνά θα ήσουνα πάλι να μοιάζης την ψυχή μου, που είναι μιὰ πελώρια φλόγα!

“Εκεί μέσα τα άσπρα δεν πεθαίνουν, τα λουλούδια δεν μαραίνονται, τα σύννεφα δεν φεύγουν, όταν σεις είστε ήρεμοι, ο άέρας και σύ.

“Εσύ είσαι ή βασίλισσά μου, μικρή μου λίμνη, γιατί όταν άκόμη ένας άέρας ρυτιδώνει την επιφάνειά σου, με συγκρατάς άκόμη τρέμοντας στα συγκινημένα βάθη σου.

Πολλές με έσπρωξαν λέγοντας: «δεν έχει παρά μιὰ λύρα». “Η μιὰ είπε: «Τρέμει στα πόδια του, δεν του έμεινε κανένα χρώμα». Μιὰ άλλη είπε: «Λιώνει σαν το κερί».

Καμιά δεν είπε: «Πτωχό παιδί! γιατί λοιπόν μαραίνεται έτσι σαν το λουλούδι; “Εάν τον αγαπούσα, ίσως θα γίνη ώραϊος και δεν θα πεθάνη».

Καμιά δεν είπε: «“Ας ανοίξουμε την λυπημένη καρδιά αυτού του παιδιού, για να διούμε, ό,τι είναι γραμμένο εκεί μέσα».—“Οχι δεν είναι γραμμένο κανένα βιβλίο—Είναι μιὰ φωτιά.

“Εκεί μέσα είναι στάχτη!... μιὰ ένθύμηση!... Φούσκωσε τα κύματά σου, μικρή μου λίμνη, γιατί ένας άηληπισμένος καθρεφτίστηκε με άγωνία στα βαθουλά νερά σου!

Μετάφρ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ Μ. Φ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΒΑΣ. ΗΛΙΑΔΗ — ΣΠΙΘΕΣ

Με πολλή φιλοκαλία από το «Καλλιτεχνικό Τυπογραφείο» έτυπώθηκε ένας μικρός τόμος διηγημάτων του κ. Βασ. Ηλιάδη. Περιέχει πέντε διηγήματα με άρκετή δύναμη στη σύλληψη και με πολλή πλαστικότητα και τέχνη γραμμένα. Βέβαια σε κανένα—δυο άπ’ αυτά άναγνωρίζεται κάποια απόμακρη άναπόληση άναγνωσμάτων, άλλ’ ο κ. Β. Ηλιάδης έγνώρισε να περιορίση την άνάμνηση σε ένα τέτοιο όριο, που να μην ήμπορη κανείς εύκολα να του διαμφοβητήση την πρωτοτυπία. “Υστερα έθεσε στο έργο του κάποια ιδιαίτερη σφραγίδα, που την διακρίνει

ό λυρισμός των λέξεων. Ο άσυμβίβαστος κάποτε με την υπόθεση και με την περιγραφή, που κάμνει.

Αυτός ό ρωμαντισμός των λεκτικών τύπων μέσα σε περιγραφές που ήθελαν θετικότερη και ρεαλιστικότερη αντίληψη και άνάλογο λεκτικό παρατηρείται πολλές φορές στα έργα, που καταπιάνεται κανείς, όταν βλέπει τὰ πράγματα με την αισιοδοξία των όλιγων χρόνων, που άριθμεί ό συγγραφέας. Όσο όμως και αν είναι τὰ πρώτα διηγήματα, που μäs χαρίζει ό κ. Ηλιάδης, τὸ σ΄στημα αυτό του λεκτικού υπερλυρισμού εύτυχώς δέν άπαντιέται τόσο συχνά στο έργο του. Γι' αυτό έχουμε τις πιό βάσιμες ελπίδες, που σε νεωτέρα του έργα ό κ. Ηλιάδης θά μäs δώσει καλύτερη εκδήλωση έσωτερικού και έξωτερικού συνταυτισμού, που είναι ένα από τὰ καλύτερα συστατικά των ώραιων έργων. Έπειτα ένα δούλευμα βαθύτερο και προσεκτικότερο των λεπτομερειών είναι πάντοτε επιθυμητό, όταν θέλη κανείς να είναι παραστατικότερος και πιό συνεπόμενος σε όσα γράφει. Τό καλύτερο μέσο είναι να μην άρχίζει κανείς να γράφει πριν ζωντανέψει ολόκληρο και στις μερικότερες λεπτομέρειες τὸ σύνολο τού έργου του, τούς χαρακτήρες, τὰ πρόσωπα, τὴν εποχή, τὸν τόπο άκόμα. Γράφοντας λ. χ. για ένα δωμάτιο, πρέπει να τ΄χη δῆ, αν θέλετε, ἢ πιό απλούστερο μέσο, να λάβη κάποιο γνωστό του, πολὺ γνωστό δωμάτιο και εκείνο να τὸ μεταχειριστῆ, σαν ἔχη άνάγκη, για τὸ έργο του—διήγημα ἢ άλλο—άδιάφορο. Τὸ ίδιο για όλα τὰ σημεία τὰ άντικειμενικά· όσο για τὴ δράση και για τὴν ύποκειμενικότητα, κάτι από τὴν ψυχὴ του πρέπει να βάλῃ στο έργο του.

Και γράφουμε αυτό γιατί ό κ. Ηλιάδης στα πάντα του διηγηματάκια τ΄χει λάβει υπόψη του γι' αυτό λείπουν τὰ συνηθισμένα σε άλλα πρώτα έργα σφάλματα από έλλειψη τέτοια, ἢ είναι πολὺ λιγυστά, που δέν ταιριάζει να τὸυ τὰ καταλογίσουμε εδώ. Είναι οί «Σπίθες» άξιανάγνωστη συλλογή με πολλή φυσικότητα και με άρκετὴ παρατηρητικότητα γραμμένη· άρκετὰ ψυχολογημένα προχωροῦν στη λύση τους τὸ καθένα, και δέν άποκρῦβουμε, πως τὴν καλύτερη έντύπωση από τὰ διηγήματα αυτά μäs άφῆκε τὸ «Βουβῆ Τραγωδία» και τὸ «Αδικη Ώρα».

M. K.

ΡΟΣΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

» ΠΕΤΡΟΣ ΜΙΤΑΡ». ΔΡΑΜΑ ΤΟΥ ΤΟΛΣΤΟΝ

Τὸ έργο τούτου τού μεγάλου σοφού τῆς Γιάσαναγιας Πολιάνας, που είχε χαθῆ μιὰ φορά και γι' αυτό ό Τολστόν παραπονιούσαν κι έλεγε πως θά τὸ ξαναρχίση, βρέθηκε τελευταία από τὸν παλιό γραμματέα του, τὸν Μπουλγακόβ, άνάμεσα στα πολυάρθιμα βιβλία τῆς βιβλιοθήκης του. Τὸ χειρόγραφο που βρέθηκε ό Μπουλγακόβ, είναι μόνο ό σκελετὸς τού δράματος, λέγουν όμως ότι τὸ τέλειο για τύπωμα χειρόγραφο τὸ κρατάει ό πρώτος γραμματέας του Τσερτκόβ και θά τὸ δημοσιέψει γλήγορα.

Ἡ υπόθεσή του είναι ἢ άκόλουθη: Ὁ Πέτρος Μιτάρ άφιέρωσε όλη του τὴ ζωὴ στο νάποχτήση πλοῦτο. Άγαθοεργία ποτὲ δέν ἤξευρε τί θά πῆ. Ξάφνου άρρώστησε βαρῦα. Κινδύνευε νάποθάνῃ. Ἡ γυναίκα του όμως δέν ἤθελε να ξοδέψη για τὴν υγεία του. Άρνιέται νάγοράση τὰ βοτανικά που θά τὸν έκαναν καλά. Ὁ Πέτρος κοιμάται και βλέπει ένα όνειρο. Όνειρο καλό. Βλέπει ότι βρίσκειται στὸν κάτω κόσμος. Πάνω στο δεξι πιάτο μäs ζυμαριάς γυρεύουν να βάλουν τὰ καλά έργα του και πάνω στ'άλλο πιάτο άποθέτουν αὐτὸν τὸν ίδιο. Καλά έργα δέν βρίσκουν κανένα. Βλέπουν όμως ότι τὸ δεξι πιάτο βαραίνει πιό πολὺ. Κάποιος ζητιάνος έβαλε ένα ψωμί, που τού τὸ είχε ρίξει μιὰ φορά ό Πέτρος για να τὸν ξεφορτωθῆ.

Όταν ξύπνησε ό Μιτάρ, με μεγάλη του περιέργεια είδε, ότι δέν ἦταν πιό άρρωστος. Άπό τότε άλλαξε. Γέννηκε άλλος. Άρχισε να μοιράζει δεξιά κι άριστερά τὸν βίό του. Στους δυστυχισμένους και στους πεινασμένους.

Ἡ γυναίκα του όμως τὸν έμποδίζει μαζί μ' ένα φίλο του, να σκορπάῃ ἔτσι αλύ-

πητα τὸ έχει τους. Τού λέγει ότι αὐτὸ που κάνει είναι τρέλλα. Ὁ Πέτρος σταματάει και αὐτὸ γίνεται αἰτία να γεννηθῆ τὸ μίσος και ό πόλεμος άνάμεσα σ' εκείνους που ευεργέτησε. Βλέποντας τὴν κατάσταση αὐτὴ ό ξαναγεννημένος Μιτάρ, άπογοητεύεται, φεύγει και πουλιέται για σκλάβος σ' ένα μακρινὸ μέρος.

Σκλάβος όντας παρατηρεῖ ότι οί άνθρωποι δέν ζοῦνε όπως έπρεπε να ζοῦνε. Νοιώθει τὴ σκληρότητα και τὸν βαρβαρισμὸ τῆς κοινωνίας.

Ξάφνου μιὰ μέρα παρουσιάζεται μπροστά του ένα γεροντάκι και τού λέγει, ότι πρέπει να ξετάξει τις δικές του τις πράξεις και να μη τότε μέλλει για τὸς άλλους. Σ' αὐτὸ τὸ μεταξύ ἔρχεται ό φίλος τού Πέτρου στάφεντικό του και τότε ζητάει. Ἄλλ' εκείνος τὸ μαθαίνει και φεύγει μακρῶα, γιατί σιχαίνεται τὸς ανθρώπους.

Στὸ έργο του αὐτὸ μέσα ό σοφὸς ερημίτης φαίνεται ότι έβαλε πολλὰ κομμάτια τῆς ζωῆς του. Τὸ μοίρασμα τῆς περιουσίας τού Μιτάρ μäs θυμίζει τὴν εποχή, που ό ίδιος ἤθελε να μοιράση στους μουζίκους όλη του τὴ πτηματικὴ περιουσία, άλλ' έμποδίστηκε από τὸς σπιτικοῦς του. Ἐπίσης ἢ φευγάλα τού Μιτάρ δέν είναι άλλο παρὰ ἢ επιθυμία τού ίδιου τού συγγραφέα του να φύγῃ μακρῶα άπ' τὸς ανθρώπους όπως και τ΄κανε στο τέλος τῆς ζωῆς του.

* * * Ἄνάμεσα στα βιβλία, βρέθηκε επίσης ό Μπουλγακόβ ένα αντίτυπο τού «Κράτους τού Ζόφου» με πολλές διορθώσεις στα περιθώρια. Οί διορθώσεις αυτές, καθὼς λέγει ό ίδιος, τὸ κάνουν τὸ έργο πιό φωτεινὸ και πιό καλλιτεχνικό. Ἐπίσης βρέθηκε και τὸ έργο τού Α. Ἄντρέγιεβ «Κόκκινο γέλιο» γραμμένο στη γραφομηχανὴ με ένα γράμμα μαζί τού συγγραφέα του, με ἐξηγήσεις για τὸ έργο και με παράκληση να τού επιτρέψη να τὸν επισκεφθῆ στη Γιάσαναγια Πολιάνα. Τὸ γράμμα είναι γραμμένο στα 1904 άλλ' ό Ἄντρέγιεβ πῆγε στη Γιάσαναγια Πολιάνα στα 1910.

* * * «Τὸ λογικὸ» τραγωδία τού Α. Ἄντρέγιεβ. Ἡ τραγωδία τούτῃ τού συγγραφέα τού «Ἄναθεμα» και τῆς «Ζωῆς τού ανθρώπου» πρωτοπαίχτηκε τις περασμένες στο Καλλιτεχνικὸ θέατρο τῆς Μόσχας. Είναι γραμμένη πάνω στην υπόθεση τού διηγήματος, με τὸν ίδιο τίτλο.

Ὁ κύριος ἥρωάς του είναι ό γιατρὸς Κερζέντσεβ, ένας άθλιος τίπος, που παντὸυ καυχέται τὸ «εγὼ» του και τὸ πνεῦμά του, που τὸ προσκυνάει μόνος του. Ἐπειδὴ τού φαίνεται ότι είναι μεγαλοφυΐα νομίζει, ότι τού επιτρέπονται όλα στὸν κόσμο. Θέλει να σβῆση τὸ σαρκικὸ του πάθος στην άγκαλιά τῆς γυναίκας ενός γείτονά του, που τότε σκοτώνει για νάπαλλαχτῆ για πάντα άπ' αὐτόν. Για να μην πέση στα κάτεργα κάνει τὸν τρελλὸ και τότε κλείουν στο φρενοκομεῖο. Ἄλλ' εκεί μέσα άρχιζει να χάνῃ τὸ λογικὸ του γύρω στο φρενοβλαβικὸ περιβάλλον, που δέν μπορεί να καταλάβῃ, αν είναι τρελλὸς πραγματικά γιατί σκότωσε, ἢ αν σκότωσε γιατί ἦταν τρελλός. Τὴν υπόθεση αὐτὴ τού «άκρου άτομισμοῦ», που πολλές φορές καταντῆ στην τρέλλα, τὴν βλέπουμε σε πολλὰ έργα τού Δοστογέβσκη επίσης, με τὴν πλατυὰ ψυχολογία, που διακρίνει τὸν μεγάλον αὐτὸ σοφὸ και καλλιτέχνη. Τὸ «λογικὸ», δέν άρρεσε πολὺ στην κριτικὴ, άλλ' οὔτε και μ' ένθουσιασμὸ γέννηκε δεχτὸ από τὸ κοινὸ, όπως τάλλα έργα τού ίδιου συγγραφέα.

* * * «Οί Θαλασσινοί», δράμα τού Σ. Γάρην. Αὐτὸ είναι τὸ νέο έργο τού συγγραφέα των «Σάπιων χωμάτων» που έκανε άρκετὸ κρότο όταν πρωτοβγήκε.

Οί θαλασσινοί είναι πεντάπραχτο δράμα, καλογραμμένο, με βαθυὰ παρατηρητικότητα. Ζωγραφίζει τὴ ζωὴ και τις περιπέτειες των θαλασινών, τις ιδέες τους τὰ ιδανικά τους και τὰ φερόματα των σξωματικῶν με άρκετὰ ζωηρὰ χρώματα.

* * * Διηγήματα Α. Κουπρίν. Βγήκε ό δέκατος τόμος με νέα διηγήματα τού λαμπροῦ τούτου συγγραφέα τῆς «Μονομαχίας». Ἐπίσης βγήκε και τὸ Β' μέρος τού περιόφημου έργου του «Ἡ Γιάμα».

Γι' αυτά θά μιλήσουμε πλατυὰ στο ερχόμενο φύλλο.

"Η ΑΓΩΓΗ,,

Βγήκε και το δεύτερο φύλλο του παιδαγωγικού αυτού περιοδικού του μοναδικού στην Τουρκία. Είναι καλύτερο από το πρώτο γιατί άρχισε να παίρνει την ιδιαίτερη σφραγίδα, που δεν είχε το πρώτο, και καταγίνεται με πράγματα, που έχουν άμεσώτερη σχέση με την εθνική μας εκπαίδευση και τους δημοδιδασκάλους μας.

Το άρθρο μάλιστα «διά το ζήτημά μας» με αρκετή δύναμη και ζωντανά γραμμένο, φανερώσει κάποιο ξύπνημα της ψυχής του δημοδιδασκάλου, που ως τότε περιφρονούνταν και ήταν και από τους λαγούς δειλότερος, και το ξύπνημα αυτό υπόσχεται πολλά για την εθνική εκπαίδευση. «Η ψυχή του δασκάλου περνά στην ψυχή του μαθητού», είναι παιδαγωγικό αξίωμα ακλόνητο. Κι όταν ο διδάσκαλος έχει αυτοπεποίθηση στον εαυτό του, στην εργασία του και στα δικαιώματά του, έτσι θα παρουσιασθή μεθαίριο και ο μαθητής, και τέτοια πρέπει να γίνουν τα παιδιά μας. Συγχαίρουμε τον κ. Μ. Σ. που έγραψε αυτό το άρθρο, όσο και για τα άλλα ωραία άρθρα του περιοδικού αυτού και την Συντακτική Επιτροπή και το Διδ. Γυμναστ. Σύλλογο, που το εκδίδει.

Περισσότερη συνείδηση των δικαιωμάτων και συναίσθηση και αυτοπεποίθηση ποτέ δεν έβλαψε. Τό εναντίο μάλιστα. Όλος διόλου το εναντίο. Και χαιρόμαστε πώς ή «Αγωγή» το κατάλαβε.

M. K.

Η ΨΥΧΙΚΗ ΔΥΝΑΜΗ

Με τον τίτλο αυτό μās στάλθηκε από το Φανάρι ένα μικρό διήγημα. "Αν δεν το δημοσιεύσαμε, δεν είναι ο λόγος, που δεν είναι γραμμένο με αρκετή τέχνη" μπορούμε να το όμολογήσουμε πώς είναι αρκετά στρωμένο και εκείνος, που το έγραψε φάνε να πώς έχει φλέβα διηγηματογράφου. Από την γλωσσική του μάλιστα έποψη είναι άπταιστο και γραμμένο ζηλευτά. Στο θέμα όμως, που διάλεξε ο συγγραφέας επειδή ίσα-ίσα είναι συνηθισμένο, έπρεπε να γίνη μεγαλύτερο δούλεμα στις λεπτομέρειες, που θα του έδιδαν ενδιαφέρον περισσότερο. Αυτός άλλωστε είναι ο καλύτερος δρόμος για να γράψη κανείς κάτι καλό, έως ότου αποκτήση ιδιαίτερη φυσιογνωμία φιλολογική, ιδιαίτερη άτομική σφραγίδα. Σφίγγουμε το χέρι του άγνωστου που μās το έστειλε και που υπογράφεται μετριοφρονα με ψευδώνυμο (Θεόδ. Φαναριώτης) και περιμένουμε κι άλλα του έργα με τη βεβαιότητα πώς θα μās στείλη άνωτέρα, αφού δεν του λείπουν τα στοιχεία για την εύδοκίμηση και την επιτυχία.

M. K.

ΤΟ ΦΕΣΙ

Οι Έλληνες εθνικά τους ρούχα είχαν τη βράκα και τη φανέλλα. Κάλυμμα όμως του κεφαλιού εθνικό και για τις δυο φορεσιές είχανε το κόκκινο φέσι. Εκτός απ' το φέσι σε μερικά νησιά φορούσαν και τη μπερέττα. Η μπερέττα είναι σκούφος μάλλινος ή βαμβακερός και σπάνιο μεταξωτός με χρώμα κόκκινο κι άσπρο. Σε μερικά μέρη του Μωριά φορούσαν καλυμαχι σαν τους παπάδες. Από τότε οι Έλληνες δέχτηκαν το φέσι δεν είναι καλὰ καλὰ γνωστό. Φαίνεται ότι κατά τη 17η εκατονταετηρίδα μπήκε στην Ελλάδα, γιατί σωζόμενες εικόνες πιο μπροστά από το 1700, Τούρκων κι Ελλήνων δὲ φέρουν φέσι.

Στην Ελλάδα διαδόθηκε με το εμπόριο. Κατ' εκείνους, που άσχοληθήκανε με την ιστορία του εμπορίου, λένε ότι το φέσι βγήκε πρώτη φορά απ' τη βιομηχανική πόλι Φέξ, πρωτεύουσα του Μαρόκου. Τα καλύτερα φέσια ήτανε τα Μπαρμπάρζικα και τα Τουνέζικα. Στη 18η και 19η εκατονταετηρίδα, το εμπόριο των φεσιών άποτελούσε τη σπουδαιότερη κίνησι του Ελλ. Εμπορίου. Ο Félix Beaujour γράφει στο «Tableau du commerce de la Grèce», 1800 τόμ. Β' σελ. 116, ότι τα

Τουνέζικα βαπόρια έφερναν τα φέσια στους λιμένες της Μεθώνης και της Κορώνης κι απ' αυτούς στο Μωριά και στη Ρούμελη. Επειδή δὲ τα φέσια ξωδεύονταν πάρα πολύ στην Ανατολή ιδρύθηκαν εργοστάσια των φεσιών στο Λιβόρνο, στη Γένοβα, στη Βενετία και στη Γαλλία. Ύστερα απ' την επανάσταση και στην Αθήνα.

Χαρακτηριστό του φεσιού είναι το κόκκινο χρώμα και η φούντα. Η φούντα—είναι λέξη ξένη—έχει μάκρος διάφορο και κατασκευάζεται από στριφτό ή άστριφτο μετάξι κι έχει χρώμα μαβί, βαθύ, άνοικτό και μαύρο. Η φούντα κρέμεται απ' τη μέση του φεσιού, καμιά φορά όμως κρέμεται επάνω σε πλεμάτι χρυσό και φτάνει τότε ως τον ήμο· ή φούντα αυτή και το πλεμάτι λέγετε Κουμπι και Παπάξι. Οι γυναίκες φορούσαν φέσια άσπρα μικρά και κόκκινα, αλλά κεντημένα. Προικισύμφωνα Αθηναίικα γραμμένα απ' τα 1749—1774 δημοσιευμένα απ' τον κ. Άν. Μομφεράτο λένε γυναικεία φέσια «Φέσι τζεντιστό, διατζεντιστό, ρικκομάδο, σκέτο, σαντέ, άσπρο, μαργαριταρένιο, μπαρμπάρζικο». Αυτά τα έπίθετα μās πείθουν πώς τα φέσια των ήτανε στολισμένα. Το φέσι είχε πολλά όνόματα: Φέσι, Μπερέττα, Σκούφια Σκιαδι, Καλπάκι, Κιουλάφι, Καβούκι, Σεβέττα κι άλλα πολλά. Το φέσι άμα μπήκε στην Ανατολή άντικατάστησε απ' ένα μέρος τα Καλπάκια, τα Σαρίκια και τα καβούκια, που φορούσαν στους χρόνους εκείνους στην Εύρωπη οι Τούρκοι, κι απ' άλλο μέρος τη Μπερέττα, που φορούσαν οι Έλληνες.

Σάν παράρτημα να πούμε του φεσιού είναι ή Σεβέττα. Είναι ένα μαντήλι μεταξωτό χωματιστό, όχι όμως και πράσινο, με το όποιο δένουν το κάτω μέρος του φεσιού και το κεφάλι σά φάσκια. Στην Πόλη τη Σεβέττα τη λένε Κασπαστί. Άλλο παράρτημα, όχι κι άπαραίτητο, είναι κόκκινο βαμβακερό πανί, που βάζουν από μέσα απ' το φέσι για ναποροφοά τον ιδρω. Αυτό το πανί το λένε Σώντυμα, Κελεμπόσι, και Κελεμπάς.

Αυτά τα λίγα για το φέσι, κι ελπίζω πώς κανένας πολύ πιο ικανώτερος και ειδικώτερος από μένα θα γράψη πολλά για της εθνικές μας στολές.

ΦΑΝΑΡΙ

ΦΡ.

ΧΩΡΙΣ ΥΠΟΤΙΤΛΟ

* * * Έγινε στο «Προοδευτικό Κέντρο» ή τελευταία διάλεξη της χειμωνιάτικης περιόδου από τον Κον Νίκο Καστρινό, που μίλησε για το έργο του ρώσου συγγραφέα Γογύλ. Στη διάλεξη ήταν παρόντες, εκτός από πολλά μέλη του Κέντρου, και ξένοι και κυρίες.

Το «Προοδευτικό Κέντρο», που είναι ο πρώτος και ο μόνος Σύλλογος δημοτικιστών στην Πόλη μας, έως τότε έχει κάμει πολλή εργασία εδώ για το γλωσσικό ζήτημα και για να γνωρίση στο κοινό μας τη νεώτερη ελληνική φιλολογία. Στο «Προοδευτικό Κέντρο» έως σήμερα έκαμαν διαλέξεις και οι Κοι Ν. Σαντοριναίος για «το έργο του Κρυστάλλη», ο Κος Άκροθαλασσίτης «για μερικούς νέους κριτικούς», ο Κος Γ. Δαμόρης για τη «ψυχολογία των δημοτικιστών» κλπ.

Στην ερχόμενη χειμωνιάτικη περίοδο το «Προοδευτικό Κέντρο» ελπίζει να συστηματοποίηση καλύτερα τις διαλέξεις του και ν' άνοίξη άναγνωστήριο και βιβλιοθήκη.

* * * Έγινε στο Φιλολογικό Σύλλογο ή άκρόαση των έναρμονισμένων τροπαρίων της βυζαντινής μουσικής από το χορό του καθηγητή Κου Σ. Σταματιάδη. Πριν γίνη ή εκτέλεση ο Κος Σταματιάδης μίλησε για τον τρόπο, με τον όποιον άντιλαμβάνεται την έναρμόνηση αυτή και έν γένει πώς έναρμονίζεται ή βυζαντινή μουσική μας. Η επιτυχία του κ. Σταματιάδη ήταν πανηγυρική. Ο κόσμος που ήρθε ν' άκούση άπειρος. Η μεγάλη αίθουσα του Συλλόγου ήταν γεμάτη άκόμα κι οι σκάλες, τα θεωρεία κλπ. Τα χειροκροτήματα έβροντούσαν. Και όμως παράξενο! Κανένα σχολείο

στό Πέρα δὲ δίνει μιὰ αἴθουσά του γιὰ νὰ γυμνάσῃ ὁ Κορ Σταματιάδης τὸ χορὸ τοῦ οὔτε κανένας Σύλλογος, οὔτε καμιὰ ἀδελφότης, οὔτε κανένα ἴδρυμα, οὔτε τίποτα. Ὁ Κορ Σταματιάδης ἀναγκάζεται νὰ κατεβαίῃ στὸ Γαλατᾶ γιὰ νὰ εἶρῃ μιὰ αἴθουσα ἢ ν' ἀνεβαίῃ στὰ Τατάβλα! Μὰ ἀφοῦ τὸν χειροκροτοῦμε, ἀφοῦ τὸν παινοῦμε μιὰ ἀφοῦ . . . . γατί δὲν κάνουμε στὸν ἄνθρωπο αὐτὸ καμιὰ ὑποστήριξη;

Περίεργοι ἄνθρωποι εἴμαστε, μὰ τὴν ἀλήθεια!

* * * Τηλεγραφικῶς ἀναγγέλθηκε ὅτι ἀθωώθηκαν ἀπὸ τὸ Κακουροδικεῖο Ναυπλίου οἱ δημοτικισταὶ τοῦ Βόλου, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦταν καὶ ὁ Κορ Δελμούζος τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Ὁμίλου. Ἡ δίκη αὐτή, ποῦ κινήθηκε ἀπὸ τὴ στενοκεφαλιά ἐνὸς Δεσπότη καὶ τὸ φθόνο ἐνὸς ἀποτυχόντος ποιητῆ τοῦ Κου Τ. Ἀμπελαῖ, δυὸ χρόνια ἔσερνώταν στὰ δικαστήρια γιὰ ν' ἀνακαλυφθῇ ἂν πραγματικὰ οἱ κατηγορούμενοι ἦταν ἄθεοι καὶ μαλλιαροί. Εὐτυχῶς οἱ νοικοκυραῖοι ἑνορκοὶ τοῦ Ναυπλίου ἔδειξαν μιὰ στοιχειώδη ὀρθὴ ἀντίληψη καὶ ἀθώωσαν τοὺς κατηγορουμένους. Ἴσως στὸ μέλλο νὰ μπορέσῃ πιά κανένας στὴν Ἑλλάδα νὰ ἔχῃ ἐλευθερία σκέψεως καὶ συνειδήσεως.

* * * Στὸ τελευταῖο φυλλάδιο τῆς «Νέας Ζωῆς» δημοσιεύονται μεταφράσεις ποιημάτων τοῦ Γκαίτε κατωμένες ἀπὸ τὸν Κον Κ. Χατζόπουλο.

* * * Ὁ ἐκδοτικὸς οἶκος E. FIGUIÈRE & Ce ἀνέθεσε στὸν Κον Χ. Ζερβὸ νὰ τοῦ ἐτοιμάσῃ μιὰ ἀνθολογία τῶν σημερινῶν ἐλλήνων ποιητῶν μὲ εἰσαγωγικὴ μελέτη γιὰ τὸ ἔργο τους καὶ βιογραφικὰς σημειώσεις.

* * * Στὸ «Προοδευτικὸ Κέντρο» βρίσκονται στὴ διάθεση τῶν διαφόρων Συλλόγων δωρεὰν ἔργα τοῦ Ψυχάρη, Ἐλισσαίου Γιαννίδη, Φ. Φωτιάδη κλπ. Ἐπίσης μὲ τὸ Προοδευτικὸ Κέντρο» μπορεῖ νὰ συνεννοηθῇ ὅποιος θέλει νὰ μάθῃ γιὰ τὸ γλωσσικὸ ζήτημα στὴν Πόλη. Διεύθυνση Poste Italienne, Galata, B. P. 73.

¶ Παρακαλοῦμε τοὺς Κοὺς συγγραφεῖς νὰ στέλνουν τὰ βιβλία τους στὸ «Προοδευτικὸ Κέντρο».

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Κο Σ. Ἀκατάλληλα ἀκόμα γιὰ τοὺς »ΠΑΠΥΡΟΥΣ».

ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ

Στὴ σελίδα 65 στίχος 9ος στὸ ποίημα τοῦ Κου Πορφυρογέννητου τὸ μακρὸν σμένος διορθώνεται «μακρὸς σμένος».

Στὴ σελίδα 77 σειρὰ 12 καὶ 13 διορθώνεται «λὲς καὶ προσπαθῶ νὰ κάμω μπουκέτο ἀπὸ τριαντάφυλλα τρυγημένα σὲ ξένες φράχτες».

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

Χαραυγή. — Δεκαπενθήμερο περιοδικό, συνδρομὴ φρ. 18 Ἀθῆναι ὁδὸς Βαλτετσίου 47.

Γράμματα. — Μηνιαῖο λογοτεχνικὸ περιοδικό. Ἀλεξάνδρεια Β. Ρ. 1146, συνδρομὴ φρ. 10.

Νέα Ζωή. — Τρίμηνο περιοδικό. Ἀλεξάνδρεια, RUE SESSOSTRIS ἀρ. 10.

Νέα Ζωή. — Ἑβδομαδιαῖο περιοδικό, Σμύρνη.

Β. Ἡλιάδη. — »Σπίθες», διηγήματα.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΚΑΙ ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΗΣ Σ.

ΚΑΛΙΤΕΧΝΙΚΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ

Συνδρομή τὸ χρόνο	Γρ. 30
» τὴν ἑξαμηνία	» 15
» στὸ ἐξωτερικὸ	Φρ. 8
Γιὰ δασκάλους καὶ φοιτητὰς τὸ χρόνο .	Γρ. 20

~~~~~  
Τιμὴ κάθε ἀριθμοῦ γρ. **2,50**  
~~~~~